

UNIVERZITA PARDUBICE

Fakulta filozofická

Typologie germánského boha Odina na základě středověkých textů

Lenka Lorencová

Bakalářská práce

2018

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka Lorencová**
Osobní číslo: **H15194**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Historicko-literární studia**
Název tématu: **Typologie germánského boha Odina na základě středověkých textů**
Zadávací katedra: **Katedra literární kultury a slavistiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Student/ka na základě středověkých textů popíše typologie germánského boha Odina. K práci využije jako pramenného materiálu středověké severské ságy islandského původu, dílo Snorriho Sturlusona a středověké kroniky z prostoru Skandinávie a severní Evropy. Pro stanovení typologie této božské postavy využije poznatků ze sekundární literatury, která se zabývá problematikou germánského a obecně indoevropského archaického náboženství.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

- STURLUSON, Snorri. Edda a Sága o Ynglinzích. Přeložil Helena
KADEČKOVÁ. Praha: Argo, 2003. 224 stran. ISBN 80-7203-458-8. Sága
o Völsunzích a jiné ságy o severském dávnověku. Přeložil Helena
KADEČKOVÁ, přeložil Veronika DUDKOVÁ, ilustroval Petr SLÁDEK. Praha:
Argo, 2011. 224 stran. ISBN 978-80-257-0400-4. Saga o Egilovi, synu
Skallagrímově. Přeložil Karel VRÁTNÝ, ilustroval Jan KONÚPEK. Praha: K.
Vrátný, 1926. 208 stran. Saga o Gunnlaugovi Hadím Jazyku; přeložil Emil
Walter. Přeložil Emil WALTER. Praha-Královské Vinohrady: L. Bradáč, 1929.
27 stran. Vybrané knihy (L. Bradáč). Saga o Hrafnkelovi, knězi Freyově.
Přeložil Karel VRÁTNÝ, ilustroval Jan KONÚPEK. Praha: Al. Hynek, 1920.
Gevjon. 86 stran. BRÉMSKÝ, Adam. Činy arcibiskupů hamburského kostela.
Praha: Argo, 2009. 282 stran. ISBN: 978-80-257-0167-6 WAARDENBURG,
Jacques. Bohové zblízka: systematický úvod do religionistiky. Brno: Masarykova
univerzita, 1997. Rubikon (Masarykova univerzita). 154 stran. ISBN
80-210-1445-8. VLČKOVÁ, Jitka. Encyklopedie mytologie germánských
a severských národů. Praha: Libri, 1999. 256 stran. ISBN 80-85983-91-5.
TODD, Malcolm. Germáni. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. Dějiny
národů (NLN, Nakladatelství Lidové noviny). 301 stran. ISBN 80-7106-263-4.
SPÁČILOVÁ, Libuše a Maria WOLF. Germánská mytologie. Přeložil Eva
BOSÁKOVÁ. Olomouc: Votobia, 1996. Svět germánských božstev. 133 stran.
ISBN 80-7198-138-9.
CARLYLE, Thomas. Hrdina jako božstvo: Ódin, pohanství a skandinávské báje.
Brno: Zvláštní vydání-, 1994. 64 stran. ISBN 80-85436-33-7.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Michal Téra, Ph.D.

Katedra literární kultury a slavistiky

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2017

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2018

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Miroslav Kouba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2017

Prohlášení autora

Prohlašuji, že tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 15. 3. 2018

Lenka Lorencová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své bakalářské práce, panu Mgr. Michalovi Térovi, PhD. za jeho trpělivost, ochotu, vstřícnost a pomoc při zpracování práce. Dále děkuji své rodině a přátelům za podporu nejen v době studia a za spoustu příjemně strávených chvil.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá charakteristikou a typologií nejvyššího boha severské mytologie na základě středověkých ság. Snaží se vystihnout úlohu, jakou hrál Odin v životě svých vyznavačů. Popisuje schopnosti, které mu byly přisuzované. V závěrečné části pojednává o podobnostech s jinými mytologiemi stejné doby.

Klíčová slova

Odin, bůh, severská mytologie, středověké ságy

Abstract

This bachelor thesis is focused on characteristic and typology of the highest god of Norse mythology, based on medieval sagas. It tries to grasp a role played by Odin in lives of his worshippers. It describes skills which have been associated with him. In the end it deals with similarities with different mythologies of the same era.

Key words

Odin, god, Norse mythology, medieval sagas.

Obsah

1	Úvod	1
2	Kde se vzali Germáni a severské kmeny	3
3	Ságy a prameny pro zkoumání germánské mytologie	3
4	Struktura severských ság	5
5	Odinův původ	7
5.1	Lidský původ Odina	7
5.2	Božský původ Odina	9
6	Pojmenování Odina	12
6.1	Oðinn, Wuotan, Wotan	13
6.2	Alföðr – Praotec	14
6.3	Valföðr – Otec padlých v boji	15
6.4	Hangadróttinn, Hangagud, Hangatyr, Hangi – Pán oběšenců	18
6.5	Fjölnir, Fjölsviðr, Sviðurr	20
7	Odinovy atributy	22
7.1	Oštěp	22
7.2	Sleipnir	23
7.3	Hugin a Munin	24
7.4	Freki a Geri	26
8	Odin jako kouzelník, věštec	28
8.1	Völvy a umění seiðr	28
8.2	Šamanismus a extatické techniky	32
8.3	Dísy, norny a wyrd	33
9	Vztah k lidem	35
9.1	Dar života	35
9.2	Osudy lidí napříč ságami	35
9.3	Rituály a obětní praktiky	37
10	Odin a ženy	39
10.1	Manželky	40
10.2	Významné mimomanželské poměry	42
11	Vztah k ostatním bohům jiných mytologií	44
11.1	Odin a Zeus	44
11.2	Odin a Lugh	45
11.3	Odin a Morrigan	46

11.4	Odin a Veles	47
11.5	Odin a Baltové.....	48
12	Pojetí konce světa a Odinoва úloha v něm.....	49
12.1	Einherjové	50
13	Závěr.....	53
14	Seznam použité literatury	55
15	Summary	58

1 Úvod

Severská mytologie patří k nejkompexnějším mytologiím vůbec. Kolem ní se mezi dávnými obyvateli Skandinávie utvořilo polyteistické náboženství, pro které se, stejně jako pro jiné podobné archaické kultury, později vžil název pohanství. Kolem 10. století našeho letopočtu docházelo k postupné konverzi ke křesťanství (ať už dobrovolné či ne) a praktikování staré víry bylo perzekuováno, ovšem ani to některým vyznavačům nezabránilo v jejím dalším praktikování. Vlivem toho se křesťanství snažilo přizpůsobit některé pohanské zvyky svým potřebám.

Vlivy severského náboženství můžeme vnímat i v dnešní době. Vždyť i vánoční stromeček je původně germánským zvykem z ještě předkřesťanské Evropy. Bohatá mytologie ovlivnila množství pop-kulturních děl – ve větší či menší úpravě ji poznáváme v knihách, filmech i počítačových hrách.

O severském náboženství nám podávají zprávy četné ságy, mezi kterými vyniká zejména *Edda* Snorriho Sturlusona. Problém je, že severané své runové písmo málokdy používali k delším zápisům, natož pak k zaznamenání ústní slovesnosti, takže sepsané příběhy známe buď od křesťanských učenců, nebo ze starověké římské literatury. Nakolik tím byly zápisy ovlivněny, můžeme jen hádat.

Tato práce se bude soustředit na nejdůležitější postavu severského náboženství, nejvyššího boha Odina. Objevuje se v četných písemných památkách a my se na jejich základě podíváme na to, jakým způsobem byl prezentován a vnímán jeho tehdejšími vyznavači. Nejvýznamnějšími prameny pak budou právě severské ságy.

Nejdříve se budeme zabývat Odinovým původem, jak je zobrazován v písemných pramenech. Poukážeme na odlišnosti i podobnosti v různých pojetích. Na základě mnohých pojmenování, která svému bohu přiřkli jeho vyznavači nebo si je, alespoň podle mytologických příběhů, vymyslel sám, se pokusíme charakterizovat nejdůležitější vlastnosti. Jména totiž většinou vychází z osobnostních nebo vzhledových rysů.

Jako každá důležitá božská postava pohanské víry měl i Odin své atributy, které odráží jeho důležitost ve válečných sporech či kladou důraz na jeho nesmírnou moudrost. Mezi jeho neodmyslitelné znaky patří i zvířecí společníci, kteří se objevují u jiných bohů napříč mytologiemi. Magie, kouzla a nadpřirozené schopnosti jsou taktéž společnou charakteristikou snad všech světových náboženství, a to severské samozřejmě není výjimkou. Magie hrála velkou roli i v běžném životě severanů, měli své věštkyně a ryly runy za účelem očarování předmětů či dokonce lidí, a tak není divu, že bylo její ovládání připisováno i nejvyššímu bohu.

Přijetí „ženské magie“, jak ji nazývali, bylo ovšem v portrétu tohoto boha poněkud problematické.

Práce neopomíjí ani komplikované vztahy boha k lidem. Těšil se pochopitelně velké úctě a respektu, ale zároveň byl vnímán a posuzován podle lidských měřítek. Ságy totiž zaznamenávají jak jeho dobré vlastnosti, tak ty špatné. Podíváme se také, jaké souvislosti můžeme nalézt mezi Odinem a jinými bohy polyteistických náboženství. Závěr práce je věnován zajímavému specifiku celé severské mytologie, a to konci světa a úlohou nejvyššího boha v něm, tak jak byl popsán v obou *Eddách*.

Postava boha Odina prostupuje celou severskou mytologií. Početné zmínky v písemných pramenech ho mnohdy zobrazují protichůdně a rozporuplně, což jen přispívá k dojmu bohaté osobnosti, kterou si v této práci pokusíme načrtnout. Bohové severanů nebyli nezpochybnitelnou autoritou, nebyli neomylní ani bezchybní, přesto si vybudovali silné postavení a jejich vyznavači se jich v mnohých případech nevzdali ani pod hrozbou trestu.

2 Kde se vzali Germáni a severské kmeny

Germáni, kteří ve starověku a středověku obývali dnešní severní Německo a skandinávské země, významně zasáhli do dějin Evropy. Přesto se první zmínky o těchto pozoruhodných národech objevují až poměrně pozdě. Okolo 2. století př. n. l. pronikly některé severské kmeny k hranicím římského impéria a poznatky antických dějepisců o obyvatelích odlehlejších částí Evropy se významně rozšířily. Nejstarší souvislý popis germánské společnosti pochází od Gaia Julia Caesara, který ve svých *Zápisích o válce galské* z 1. století př. n. l. vylíčil kromě svých válečných tažení také zvyky a společenství několika evropských národů.

Další významné dílo s germánskou tematikou sepsal v roce 98. n. l. římský historik Publius Cornelius Tacitus. „*Krátký Tacitův spisek (...), známý pod názvem Germánie neboli O původu a zvycích Germánů (De origine et situ Germanorum), je nejdůkladnějším pojednáním o barbarech, které se ze starověku zachovalo. Koncem 1. století n. l. již existovalo dost materiálu, z něhož bylo možno při psaní vycházet.*“¹ V dalších stoletích se žádná větší studie o Germánech nedochovala, snad kromě *Geografie* řeckého astronoma Klaudia Ptolemaia, jež sice nepřináší věcné informace o životě a tradicích, ale znázorňuje celkem přesnou mapu Germánie ještě před stěhováním národů.

„*Význam a původ slova ‚Germanus‘ neznáme, je však jisté, že se mezi Germány běžně nepoužívalo. (...) Tradice, z níž vycházel koncem 1. století n. l. Tacitus při psaní Germánie, tvrdila, že jméno původně označovalo skupinu lidí, která překročila od východu Rýn, vypudila Gally z východní Belgie a usadila se v této oblasti.*“² Co se týče germánských jazyků, můžeme je souhrnně zařadit do indoevropské jazykové rodiny. Jsou známy tři skupiny germánštiny: západní, severská a východní (sem se zařazuje gótština). Zatímco východogermánština několik století po stěhování národů zanikla, severogermánština se stala jazykem vikingů a západogermánština dodnes přežívá např. v angličtině či němčině.

3 Ságy a prameny pro zkoumání germánské mytologie

O mytologii a tradicích severních Germánů se nejčastěji dozvídáme ze severské středověké literatury. Tyto příběhy se nejdříve přenášely ústně, a to především pomocí skaldů (severogermánští básníci, společensky vážené osoby působící především na královských dvorech). Až později byly převedeny do písemné podoby. V určitých případech se tyto mýty

¹ TODD, Malcolm. *Germáni*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, s. 10. Dějiny národů (NLN, Nakladatelství Lidové noviny). ISBN 80-7106-263-4.

² TODD, *Germáni...*, op. cit., s. 14.

objevovaly i v dílech křesťanských vzdělanců, jako např. v kronice Saxa Grammatica z 12. – 13. století *Gesta Danorum* (*Činy Dánů*). Přibližně v této době byly skandinávské země christianizovány, ačkoliv se s křesťanskými misionáři setkávali už od začátku středověku. I několik století poté ale mnoho obyvatel vyznávalo nějakou formu staré víry.

Dnes známe mnohé ságy vyprávějící o kosmologii, mytologii a hrdinných činech severského dávnověku. Ačkoliv nám pojem „sága“ evokuje především skandinávské země, můžeme jím označit velmi širokou škálu vyprávění, které dostává charakteristický ráz právě místem, ke kterému se váže. Za obšírné dějinné vyprávění vděčíme především islandským učencům. „Nyní se všeobecně uznává, že historické sagy islandské, tak jak se nám zachovaly v starých rukopisech, jsou uměleckým zpracováním látky, která se dlouhé doby uchovávala ústním vypravováním.“³

Za jeden z nejlepších pramenů germánské mytologie je považována **Starší Edda**. Jde o soubor staroseverských básní především z islandského rukopisu *Codex Regius*. Ten byl sepsán ve 13. století a bylo z něj ztraceno asi osm listů. Nějakou dobu se za jeho autora považoval Saemund Moudrý, proto se někdy můžeme setkat s označením „Saemundova Edda“. Jeho autorství bylo nicméně vyvráceno.

Starší Edda je rozdělena na „Mytologické básně“ a „Hrdinské zpěvy“. První zmíněná část je cennou sbírkou vědomostí o germánské představě o stvoření světa, germánském panteonu, rituálech a zvycích tehdejší společnosti. Druhá část pak sleduje příběhy několika hrdinů, avšak ani zde se mytologickým jevům zcela nevyhneme. Setkáváme se například i se základem příběhu o Nibelunzích, známého z pozdější *Písně o Nibelunzích*.

Mladší Edda, někdy označována jako *Prozaická Edda* nebo *Snorriho Edda* (podle autora – islandského učence Snorriho Sturlusona) byla sepsána kolem roku 1220. Obsahuje 3 hlavní části. „V první části – *Gylfiho okouzlení* (*Gylfaginning*) rekonstruoval Snorri na základě starších pramenů přibližnou původní podobu náboženství a mytologie svých pohanských předků (sám byl již křesťanem). Druhou část tvoří tzv. *Skaldská poezie* (*Skáldskaparmál*) a měla sloužit jako návod pro mladé začínající básníky, která skládá složité skaldské násobné verše a obraty. Třetí část – *Výčet meter* (*Háttatal*) obsahuje ve formě básně více než stovku příkladů skládání veršů a také vysvětlení obratů a výrazů použitých v celé Eddě.“⁴

Sága o Ynglingích je taktéž dílem Snorriho Sturlusona. Pojednává o švédském rodu Ynglingů podle toho, jak se o nich v té době tradovalo. Zajímavá je především díky zobrazení

³ *Sága o Egilovi, synu Skallagrímově*. Přeložil Karel VRÁTNÝ. Praha: K. Vrátný, 1926, s. 6.

⁴ Staroislandský mytologický epos. *Valhalla* [online]. [cit. 2017-03-04]. Dostupné z: <https://valhalla.curiaivtkov.cz/edda.html>

božských Ásů jako obyčejných lidí, od nichž rod Ynglingů odvozuje svůj původ. Celý spis odkazuje na *Ynglingatal*, dokument, který byl podle všeho významným pramenem mnoha děl středověkých autorů, ovšem který se bohužel nedochoval.

Sága o Völsunzích (*Völsunga saga*) pochází z 2. poloviny 13. století. Jelikož její autor parafrázuje hrdinské básně starší Eddy, významný pramen doplňuje chybějící informace. Ačkoliv je nejvýznamnějším hrdinou *Ságy o Völsunzích* Sigurð Drakobijec, známá postava tehdejších příběhů, sága se věnuje i jeho předkům a potomkům. Pro počátek rodu je Odin klíčovou postavou, jelikož je to právě on, kdo jim dopomůže k moci a později ovládá jejich osudy.

Sága o Egilovi pochází opět z Islandu. Jedná se o rodinnou ságu, jejíž ústřední postavou je sedlák a skald Egil. Autora se dosud nepodařilo určit, ačkoliv existují domněnky, že se jedná o dílo Snorriho Sturlosona. Sága bohatě popisuje vikinskou kulturu a rozporuplný Egilův charakter. Odin zde jako samostatná postava nevystupuje, objevují se však odkazy na něj a dovolávání se jeho moci, z čehož můžeme usoudit na jeho obrovský význam.

Sága o Gunnlaugovi vypráví pokračování Egilova rodu. Krásná Helga, Egilova vnučka, je příčinou sporu dvou slavných básníků, kteří se o ni ucházeli.

Sága o Hrafnkelovi, knězi Freyově zajímavým způsobem vypráví o koni Freyfaxim. Ten byl podle mytologických příběhů zasvěcen pouze Freyovi a nikdo jiný na něm nesměl jezdit. Sága se zabývá porušením tohoto zákazu a následným soudním sporem. Mnozí badatelé považují právě *Ságu o Hrafnkelovi* za základní a originální zachycení ústní slovesnosti, která poskytla podklad pro mnohé další zápisy. Autorství však dosud zůstává skryto.

Sága o Hervaře neboli *Hervarar saga* vypráví o spleťtých osudech rodu, jehož ústřední postavou je tentokrát žena – štítonoška Hervor, statečná dívka, která se jako jediná ze smrtelníků odvážila do mohyl, aby si od svého otce vyžádala právoplatné dědictví. Tímto dědictvím byl ovšem prokletý meč, který později způsobil smrt mnoha jejím potomkům. Odin zde vystupuje jako moudrý hádankář, který se v přestrojení vloží do sporu mezi králem Heiðrekem a jeho nepřítelem Gestumblindim.

4 Struktura severských ság

Jelikož severské ságy jsou, alespoň co se týče narativu, specifickými literárními útvary, je vhodné si nejprve něco povědět o jejich struktuře v porovnání s ostatními středověkými literárními díly. Především je třeba zdůraznit, že vyprávění v ságách je až na výjimky striktně lineární. Na pomoc si vezmeme pojmy Gérarda Genetta *analepse* a *prolepse*, kdy analepsi

definuje jako „každé zpětné připomenutí předchozí události v místě příběhu, kde se zrovna nacházíme“⁵ a prolepsi jako „každý narativní manévr spočívající ve vyprávění nebo v předčasném vyvolávání události, která má teprve následovat“⁶.

Zatímco v ostatních středověkých literárních pramenech byla a je analepse běžnou narativní technikou, vypravěči ság se jí snažili vyhnout. Retrospektivu nepoužívali ani při uvedení nových postav – vedlejší postavy jako by vstupovaly do příběhu během jeho plynutí. Na chronologickou posloupnost diskurzu byl kladen obrovský důraz a jakákoliv odbočka či ohlédnutí by celý tento postup narušila. Pokud bylo nutné vylíčit dvě souběžné dějové linie, uchýloval se vypravěč ság k paralelnímu vyprávění. „Při tom ovšem často dochází k tomu, že se vypravěč při líčení jedné události posune v čase vpřed a při popisu druhé je tedy nucen se vrátit maličko nazpět.“ Tento postup je však ojedinělý a dochází k němu pouze tehdy, není-li jiná možnost.

Naopak prolepse se v severských ságách objevuje poměrně často. Vypravěč se snaží předjímat budoucí události zejména pomocí tzv. předzvěstí. „V rodové sáze se především jedná o sny a předtuchy, které jsou velmi oblíbenou formou předzvěsti. Budoucí dění zde ale může být předjímano také skrze proroctví a různá znamení (v podobě nadpřirozeného úkazu). Formou předzvěstí však je i výhrůzka a kletba nebo naopak varování či dobrá rada.“⁷ Takovéto předzvěsti, týkající se jedné jediné události, se mohou v diskurzu také několikrát opakovat v různých formách. Charakteristickým znakem je také to, že všechny předzvěsti nakonec dojdou svého uskutečnění.

Pokud mají tedy ságy přísně chronologický charakter, jak se liší například od středověkých evropských kronik a letopisů? Velkým rozdílem je vnímání času. Zatímco kroniky zasazují události na určitou časovou osu, takže tok vyprávění plyne více méně rovnoměrně, staří severané využívali spíše relativní datování. „Události a děje, o kterých sága vypráví, jsou přitom časově fixovány ve vztahu k jiným událostem. Jako záchytné časové body jsou využity jak události politického charakteru, tak události ‚rodinné‘.“⁸ Důležitou roli hrálo především roční období či blízkost některého svátku, které určovaly cyklus života. Takto mohli detailně popisovat krátkodobé potyčky či příhody, a naopak dlouhá období (třeba i několik let), kdy se nestalo nic významného nebo neobvyklého z hlediska příběhu, shrnout jedinou větou.

⁵ GENETTE, Gérard. Rozprava o vyprávění. *Česká literatura*. 2003, 3(51), 302-327.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*, s. 83.

⁸ *Ibidem*, s. 104.

5 Odinův původ

5.1 Lidský původ Odina

Lidský původ boha Odina, tedy jeho vyobrazení jako smrtelného člověka, nejvýrazněji zobrazuje *Sága o Ynglinzích*. Vždyť právě proslulý rod Ynglingů si od něj odvozuje svůj původ. Tato sága do lidského světa umisťuje i Ásgard a Vanaheim, bájně světy severských bohů. Pokud bychom pátrali po jejich umístění, Vanaheim bychom našli přibližně na území dnešní Ukrajiny. Ásgard, tedy domovinu Ásů, bychom museli hledat v Asii, na východ od Tanaisu (dnešní Don). Ásgard jako takový označoval pouze jakési hlavní sídlo. Z tohoto města pak vládl Odin.

Odin je v této sáze vyobrazen jako velký válečník a dobyvatel, který se u svých poddaných těšil velké autoritě. Přesto v jeho popisu můžeme spatřovat i rysy, které se dají považovat za nadpřirozené – sága praví, že „*Ódin byl nadán věšteckým a čarodějným umem*“.⁹ Prý také neprohrál jedinou bitvu, a už jen prosté zvolání jeho jména během boje přineslo pomoc a vítězství.

V sáze se setkáváme i s Odinovými bratry. Jsou jimi Vili a Vé, stejně jako v tradiční mytologii. V dobách Odinovy nepřítomnosti měli spravovat jeho území. Po válce Ásů s Vany si oba rody v rámci mírového jednání vyměnili rukojmí. Do kmene Ásů se dostal Njörd se synem Freyem, ze kterých se později stali obětní kněží. Vanové získali Höniho, muže prohlášeného za velmi moudrého, a Mímiho, jemuž posléze usekli hlavu a poslali ji zpět, když pojali podezření, že byli oklamáni, co se Höniho moudrosti týče. Zde opět přichází na řadu Odinovy pozoruhodné, avšak nadpřirozené schopnosti. Useknutou Mímiho hlavu pomocí bylin a zařikávání udržel naživu, aby mu byla „informátorem“ o území Vanů.

Pod nátlakem římských tažení se Odin vydal na sever, nejdříve do jižního Saska, kde vládci ustanovil své syny, a pak ještě dál do Dánska, na ostrov Fyn. Dodnes nese největší město tohoto ostrova jméno Odense, které je samozřejmě odvozeno od severského boha. Později rozšířil své území ještě o něco víc na sever. Zřizoval zde svatyně, aby podle svých zvyklostí mohl uskutečňovat oběti. Mezi tamějším obyvatelstvem byl Odin nejoblíbenější ze všech přichozích, protože lid naučil spoustě věcí a dovedností. Zde se projevuje drobná paralela s mytologickým vyobrazením, neboť Odin vdechl lidem život a naučil je tomu, jak žít, což může být vlastně jen obrazné vyjádření pro přinesení nových způsobů.

V knize se dále píše, že v přátelském prostředí působil Odin mile a srdečně, že dokázal každého rozveselit. V boji z něj však sálala obrovská hrůza. Zde můžeme vystopovat znaky

⁹ STURLUSON, Snorri. *Edda a Sága o Ynglinzích*. Přeložila Helena KADEČKOVÁ. Praha: Argo, 2003, s. 148. ISBN 80-7203-458-8.

Odinovy schopnosti měnit podobu, která je mu tradiční mytologií přisuzována. Ostatně ani sága se přímé kouzelné způsobnosti nebrání; o něco dále se dozvídáme, že na sebe Odin mohl brát podobu jakéhokoliv zvířete. Stejně tak je vyobrazen jako skvělý řečník, který často mluví v hádankách. Poezie je ostatně Odinovým častým atributem.

Také další nadpřirozené schopnosti, které se v knize objevují, korespondují s výkladem tradiční mytologie. Odin ovládal čarodějnictví, měl schopnost jasnovidectví a na dálku dokázal někomu přiřknout smrt či ho zbavit životní síly. Prostor je věnován i jeho bojovníkům – neohroženým berserkům, neobvykle silným mužům bez brnění, jejichž zuřivost a válečný um zapříčinily vznik legend o jejich údajné neohroženosti na bitevním poli. O nich bude pojednáno v dalších kapitolách.

Odin je každopádně vykreslen jako kladný vládce. Zavedl mnoho zákonů, které byly ctěny i dlouho po jeho smrti. Nás bude zajímat zákon o pohřbech. Dosavadní způsob pohřbívání byl nahrazen spalováním na hranicích i s nabytým majetkem. Udatným mužům byl vztyčován náhrobní kámen. Zajímavostí je, že kniha popisuje, jak se sám Odin odvolával na Valhalu, kterou sliboval všem ctnostným nebožtíkům, ačkoliv podle mytologického pojetí je právě ona jeho domovem.

I těsně před svou smrtí (v sáze je uvedeno, že podlehnul nemoci ve Švédsku) ohlásil svůj odchod do Valhaly („Domoviny bohů“) a prohlásil, že ti, kteří padnou v boji, se k němu připojí. Nechal se také probodnout hrotem kopí, což je jen další paralela s mytologickým výkladem. Po smrti byl Odin uctíván jako bůh a věřilo se, že se odebral do Ásgardu. Stala se z něj modla, prý se zjevoval před bitvou a rozhodoval o jejím osudu.

Po jeho smrti nastoupil na trůn Njörd, další z bohů. Jelikož během jeho vlády žili obyvatelé v míru a blahobytu, začali věřit v jeho božskou moc. Po něm vládl ještě Frey, druhým jménem Yngvi (odtud Ynglingové) a i jemu byla díky nebývale bohatým rokům přisuzována kouzelná moc a byl uctíván ještě během života.

„*Obětní obřady tehdy konala Freya, neboť ta jediná z bohů byla ještě naživu.*“¹⁰ Takto *Sága o Völsunzích* popisuje prováděné rituály. V žádném případě nepopírá božskou podstatu Odína ani jiných bohů, avšak přisuzuje jim lidskou podobu a zhmotnění, stejně jako mytologickým místům a sídlům. O tom koneckonců svědčí i výprava Sveigdiho, který se do Švédska vydal Domovinu bohů hledat. Při svém pátrání zmizel ve skále a už ho nikdy nikdo neviděl.

¹⁰ STURLUSON, *Edda...*, op. cit., s. 154.

5.2 Božský původ Odina

Jinak se na problematiku dívá např. *Starší Edda*. Hned ve „Vědmině písni“ (*Völuspá*) se dozvídáme o stvoření světa a bohů, které nemá s lidským původem prakticky nic společného.

„*Až zemi Burovi syni zdvihli ti, kteří světly stvořili svět.*“¹¹

Burovi synové neboli Odin, Vili a Vé, byli také tvůrci života – Odin sám vdechl život Askovi a Emble, prvnímu lidskému páru. Edda dále líčí, že Odinovi je připisována první vražda; život tedy nejen poprvé stvořil, ale i vzal.

Co se týče Odinových vlastností, jsou prakticky stejné jako ve výše zmíněné *Sáze o Ynglingzích*. Kouzelnictví, možnost přeměny, velký um v jazykové rovině a moc nad zemřelými bojovníky. Stejně tak korespondují i popisy ostatních bohů, např. o Njördovi se dozvídáme:

„*Žil ve Vanaheimu, stvořen moudrými vládci, rodu bohů připadl rukojmím.*“¹²

Sága o Völsunzích, která svým způsobem parafrázuje eddické bohatýrské písně, Odinovo božství rozhodně nepopírá. Funguje ovšem na pomezí světa lidí a světa bohů. Usuzujeme tak už jen z toho, že válečník Sigi, jímž celý epický příběh začíná, byl zván Odinovým synem. Odin také často pomáhá jemu i jeho potomkům. V první řadě vyslyšel prosby Sigiho syna Rerira a jeho ženy, kteří toužili po dítěti. Nepřirozenost početí symbolizuje i fakt, že královna byla těhotná šest zim, než dítě z jejího lůna vyřízli.

Toto dítě – Völsung – se v době své vlády s Odinem setkává osobně, a význam tohoto setkání je nemalý.

„*(...) přes ramena přehozený skvrnitý plášť s kápí, na nohou plátěné nohavice svázané u kotníků a byl bosý. (...) Byl velmi vysoký, starý a jednooký.*“¹³

Takto se můžeme dočíst o popisu zatím neznámého muže, který přináší znamenitý meč. Zmocní se ho Völsungův syn Sigmund (tento příběh je nápadně podobný příběhu o Excaliburu a králi Artušovi), což je příčinou následných sporů, ve kterých král Siggeir nechá usmrtit

¹¹ „*Völuspá*“, in: KADLEČKOVÁ, Helena. *Edda*. Praha: Argo, 2004, s. 26. ISBN 80-7203-533-9.

¹² *Ibidem*, s. 81

¹³ *Sága o Völsunzích a jiné ságy o severském dávnověku*. Přeložily Helena KADEČKOVÁ, Veronika DUDKOVÁ. Praha: Argo, 2011, s. 38. ISBN 978-80-257-0400-4.

Völsunga i všechny jeho syny – až na Sigmunda. Odin je také ten, kdo meč rozbije a tím zlomí jeho kouzlo. Proplétá se tedy osudy Völsungova rodu, a v některých případech je i ovládá.

Sigmundově synovi Sigurdovi věnuje nejlepšího koně, potomka samotného osminohého Sleipnira. Když v sáze prohlédneme ještě o něco dál, dozvíme se, jak ovlivnil osud statečné Brynhild, pozdější manželky Sigurda. Když Brynhild v boji porazila toho, komu Odin určil vítězství, za trest ji zaklel do spánku a přisoudil pouze takového zachránce a manžela, který se nezalekne ničeho na světě. Tento moment je obzvláště zajímavý. Jak si můžeme všimnout, Odinoва vůle není definitivní. Může být změněna ostatními bohy, valkýrami či jen obyčejnými smrtelníky, kteří ovšem později nesou následky svého činu. Na druhé straně se však udatná Brynhild už nedokázala vzepřít Odinově kletbě, ani jeho vůli ohledně výběru manžela. To nakonec přináší spoustu neštěstí, Brynhild je oklamána, a to přinese záhubu mnohým mužům.

Odinově božství se nebrání ani další ságy. Většina z nich už ovšem nemá zapotřebí věnovat se jeho původu. Hrdinové ság se na něj odvolávají jako na vyšší moc, která může řídit jejich osudy a pomáhat jim. Tak například v *Sáze o Egilovi* se můžeme dočíst:

Žil jsem dobře s pánem dřevce, ve všem pevně jsem jemu věřil, než přátelství vozů přítel, bojů soudce¹⁴, se mnou přetrh‘.

Žertvou ho já nectím, že bych hlavě bohů hořel sloužit, poskyt‘ však mi přítel Mímův¹⁵ škod náhradu, jež nad vše jest.

Um mi Vlkův válce zvyklý odpůrce¹⁶ dal dokonalý, i mysl, jíž mnoho jsem si nepřátel z děl zřejmých z tajných.¹⁷

Takto žehrá Egil nad ztrátou svých synů, které si k sobě Odin povolal, ovšem zároveň říká, že mu byla poskytnuta dostatečná náhrada. Tou je myšleno Odinovo obětování se pro moudrost a básnický jazyk, který Egil přisuzuje i sám sobě. Z veršů je cítit jistá pokora, a hlavně smíření se s božskou vůlí – prvek společný snad všem náboženstvím, ve kterých se vyskytuje určitá vyšší moc (pokud k takovému smíření nedojde a člověk se pokouší vzdorovat, často je nějakým způsobem ještě více potrestán).

¹⁴ Pán dřevce (či kopí), vozů přítel či bojů soudce jsou jiná pojmenování pro Ódina založená především na jeho attributech a vlastnostech.

¹⁵ Přítel Mímův je zde Ódin nazýván proto, že svou moudrost získal právě napitím se ze studně Mímovy.

¹⁶ Vlkův odpůrce je Ódin pojmenován kvůli ragnaröku, kde se má utkat s vlkem Fenrirem a padnout v tomto boji.

¹⁷ *Sága o Egilovi, synu Skallagrímově...*, op. cit., s. 179.

Ze zmíněných ság můžeme leccos vyčíst o tehdejší pojetí boha Odina. Zvláštností severských bohů zůstává to, že jim nikdy nebyla přisuzována pouze spirituální podoba. Naopak se do životů tehdejších hrdinů promítali zcela „hmotně“, zasahovali do jejich osudů, zjevovali se jim a rozmlouvali s nimi. Ačkoliv disponovali magickými schopnostmi, nikdy nebyli jen vyšší mocí pohlížející na svět. V tomto lidském pojetí bohů, kteří měli své chyby i své rozmary, je právě severská mytologie tak originální bez ohledu na to, jak lidé jejich původ vnímali.

6 Pojmenování Odina

Podle tradice bylo možné Odina pojmenovat více než 200 jmény. Mohla se soustředit na jeho charakterové a fyzické vlastnosti (Moudrý, Vysoký), jeho příbuzenské vztahy (Viliho bratr, Burův syn), jeho činy (Vlkův odpůrce, Ochránce) nebo jeho atributy (Bůh oběšenců, Bůh havranů). Kromě toho, že byl rozličně oslovován ostatními, spoustu jmen používal on sám. Měl totiž zálibu v převlecích a rád procházel světem nepoznán.

Pokud bychom uvažovali pouze jeho nekonečné schopnosti, jak byly v mnoha ságách popsány, možná bychom mohli nabýt dojmu, že je Odin jakousi alternativou ke křesťanskému bohu, neboť i on je všemohoucí tvůrce života, k němuž se po smrti odeberou ti, kdož splnili dobový a kulturní ideál. To by ovšem byla chyba. Ačkoliv severský bůh jistě oplývá spoustou jedinečných vlastností, mnohé příklady nám ukazují, že mohl být taktéž lstivý, náladový a bezohledně sledující své vlastní zájmy.

A jelikož jsou různé úskoky a podvody opravdu podstatnou součástí jeho mytologické existence, často a rád mění nejen podobu (a to i ve zvířata), ale i jména. Oslovení – ať už ta, která si volí sám či ta, která mu přičkli jiní – se však bez výjimky alespoň částečně dotýkají jeho charakteru, schopností, skutků nebo obecného pojetí. Podle četnosti výskytu má tato obrovská spousta pojmenování různou důležitost. Často se tedy objevuje celý výčet jmen, z nichž je jen málo opravdu významných, dobře ale demonstrují Odinovu zálibu v přestrojování.

Výborným příkladem takové situace je např. *Gríminismál*:

Grím jsem si dal jméno a Gangleri, Herjan a Hjálmberi, Tekk a Tridi, Tud a Ud, Helblindi a Hár;

Sad a Svipal a Sanngetal, Herteit a Hnikar, Bileyg, Báleyg, Bölverk, Fjölni, Grím a Grímnir, Glapsvinn a Fjölsvinn;

Sidhött, Sidskegg, Sigfödr, Hnikud, Alfödr, Valfödr, Atríd a Farmatýr: (...)

Grímnir mě zvali u Geirröda, u Ásmunda Jálk, a Kjalar jsem slul, když jsem táh sáně; Trór na tingu, Vidur ve vojsku, Óski a Ómi; Jafnhár a Biðlindi, Göndli a Hárbard mezi bohy.

Svidur a Svidri jsem slul u Sökkmíma; starého obra jsem oklamal, když jsem Midvítniho mocného syna ranou sám skolil.¹⁸

Už jen samotné jméno Grím, Grímnir se dá přeložit jako „maska“ nebo „zamaskovaný“ (ve staré severštině *gríma* = „maska“, někdy překládáno také jako „noc“), což vypovídá o jeho

¹⁸ „Gríminismál“, in: KADLEČKOVÁ, Helena. *Edda*. Praha: Argo, 2004. ISBN 80-7203-533-9.

zálibě v převlecích. Takto ani král Geirröd ve zmíněné básni nepoznal, že ho navštívil sám Odin, a zaplatil za to životem. V následujícím oddílu se budeme zabývat těmi nejčastějšími jmény a pojmenováními, které se v severské tradici objevují.

6.1 Oðinn, Wuotan, Wotan

Hned v úvodu se nemůžeme nezamyslet nad tím, co vlastně znamená jeho „pravé“ (či přesněji řečeno nejznámější) jméno. Nejčastěji se prameny shodují na tom, že jméno Óðinn bylo odvozeno od základu *óðr*. Pokud toto slovo vyhledáme ve slovníku staronorštiny, získáme význam „šílený“ či „zuřivý“. Jiné slovníky ovšem uvádějí i ekvivalent „mysl“ nebo „poezie“. Příbuzné je nicméně bezpochyby slovo *óðinsdagr*, které nám nabízí výklad „středa“, neboť právě tento den byl po Odinovi pojmenován.

Co se týče jiných podob tohoto jména, nejčastěji bylo užíváno Wotan či Wodan. Tato podoba se vžila především mezi Anglosasy a Langobardy. Pavel Diákon, langobardský historik, poukazuje na jistou podobnost mezi Wotanem (zvaným Godanem) a římským bohem Merkurem.¹⁹ Adam Brémský ho zase identifikuje s Martem. Jméno Wotan bylo podle Vladimíra Orla odvozeno z *wōðanaz*, které se vyvinulo z *wōðaz*. Jeho etymologický slovník²⁰ nabízí několik výkladů – „posedlý, zuřivý, jasnovidec“ či „duše“.

Jak už bylo naznačeno, po Odinovi nám dodnes v některých germánských jazycích zůstal název dne „středa“, který se v angličtině nazývá *Wednesday*, v holandštině *woensdag* a v dánštině, švédštině a norštině *Onsdag*. Původní staroněmecké *Wodensdag* bylo ovšem vlivem křesťanství změněno na *Mittwoch*, což znamená „polovina týdne“.

Na závěr podkapitoly si uvedeme ještě jeden zajímavý názor, který etymologii jména Odin spojuje s jižními Slovany. Nabízí teorii, že se vyvinulo z „odi on“ neboli „ten, kdo chodí/cestuje“. Variantu Wotan spojuje se slovy „vodi on“ či „voda on“, které se dají volně přeložit jako „vůdce“. Svou domněnku autor podporuje obvyklým míšením etnik v době stěhování národů a krátce po něm.²¹

¹⁹ „Wotan sane, quem adiecta littera Godan dixerunt, ipse est qui apud Romanos Mercurius dicitur et ab universis Germaniae gentibus ut deus adoratur...“; *Pauli historia Langobardorum*. [In usum scholarum ex Monumentis Germaniae historicis recusa.] WAITZ, Georgius (ed.), Hannoverae: Hahn, 1878, s. 53.

²⁰ OREL, Vladimír E. *A handbook of Germanic etymology*. Boston: Brill, c2003, s. 469.

²¹ Odin the wandering deity. *Old European Culture* [online]. 2015 [cit. 2017-11-26]. Dostupné z: <http://oldeuropeanculture.blogspot.cz/2015/02/odin-wandering-deity.html>

6.2 Alföðr – Praotec

Jakožto jeden ze stvořitelů světa, a především stvořitel lidského života, má na toto označení pochopitelně právo. Toto označení také připomíná, že je prvním z Ásů. Pokud v nás toto laskavé pojmenování evokuje ochranný vztah otce ke svým dětem, můžeme se mýlit. Johannes Brønsted ve své knize *Vikingové, sága tří staletí* píše o Odinovi následující:

„První místo mezi pohanskými bohy vikinské Skandinávie náleží Odinovi, zjevu velkolepému a démonickému, ale současně i hrůznému a sadistickému, posedlému stravující touhou po moudrosti a vědění. (...) je nemilosrdný a náladový, bůh války a padlých bojovníků. Někdy bývá nazýván Praotecem, což je na místě jen potud, že je prvním z Ásů. Pokud však se slovem praotec mají být spojovány představy otcovské lásky, ochrany a porozumění, pak tento výraz Odinovi skutečně nepřísluší.“²²

Označení Praotec se Odinovi dostává i ve Snorriho Eddě. V „Gylfaginning“ neboli „Gylfiho oblouznění“, které je mimochodem cenným zdrojem informací o germánské kosmologii, se píše:

„Ten se v naší řeči zve Praotec, ale ve starém Ásgardu měl dvanáctero jmen. První je Praotec, druhé Herran či Herjan, třetí Nikar či Hnikar, čtvrté Nikud či Hnikud, páté Fjölni, šesté Óski, sedmé Ómi, osmé Biflidi či Biflindi, deváté Svidur, desáté Svidri, jedenácté Vidri, dvanácté Jálg či Jálk.“²³

Řeč samozřejmě není o nikom jiném než o Odinovi. Výrok byl vysvětlen o něco dál:

„On se proto smí nazývat Praotecem, ježto je otcem všech bohů i lidí a všeho toho, co jím a jeho mocí bylo dokonáno.“²⁴

Toto označení je doprovázeno krátkým popisem toho, jak stvořil nebe i zemi, že řídí veškeré pozemské věci a jak dal lidem duši. Označení Praotec je v příběhu použito ještě několikrát; hned po vlastním jménu Odin se zde objevuje nejčastěji.

²² BRÖNDSTED, Johannes. *Vikingové: sága tří staletí*. Praha: Orbis, 1967, s. 210.

²³ STURLUSON, Edda..., op. cit., s. 38-41.

²⁴ Ibidem, s. 46.

V druhé části Snorriho *Eddy*, „Skáldskaparmál“, rozmlouvá skald Bragi s bohem moře Ægirem. Bragi ho poučuje o různých typech metafor a *kenningů* – ustálených spojení podstatných jmen s metaforickým významem, často používaných v anglosaské a islandské poezii. Tyto metafory podle jeho vysvětlení spočívají v tom, že ke jménu některého z Ásů připojíme vlastnost člověka či věci, které chceme popsat (např. Tór = syn Odina a Země). Jeden kenning pak demonstruje i pojmenováním Praotec:

„*Tak Arnór Skald jarlů nazývá Ódina Praotcem a básnictví sladovým mořem Praotce.*“²⁵

Z výše uvedených pramenů je zřejmé, že Praotec bylo tehdy poměrně častým a srozumitelným pojmenováním nejvyššího boha. Především ve Snorriho Eddě se jedná o běžné a všeobecně chápané označení. Ve všech případech se ale týkalo jeho původu a stvoření světa a lidí, nikoliv emocionálního vztahu ke smrtelníkům.

6.3 Valföðr – Otec padlých v boji

Pokud si ve slovníku²⁶ vyhledáme heslo *valr*, nabízí se překlad „zabitý, zavražděný“. Od tohoto základu je pak odvozeno nejen *Valföðr*, ale třeba také *Valhala* jako místo všech válečníků padlých v boji. Nesmíme pak opomenout ani *valkýry* (k základu *valr* se přidalo slovesné *kjósa* = „vybrat“; v překladu tedy přibližně „ty, které vybírají zabité“), nižší ženské bohyně přenášející duše zabitých do Valhaly. Michael Speidel ve své knize *Ancient germanic warriors* uvádí, že byly Odinem inspirovány dokonce některé bojové styly. Tyto bojovníky nazývá vlčími bojovníky (*wolf-warriors*) a tvrdí, že i později ve Valhale cvičí se zbraněmi v naději, že se jednou stanou hrdiny v mytickém konci světa *ragnaröku*.²⁷

Odkazů na to, že Odin je pánem všech bojovníků padlých v boji, existuje samozřejmě mnoho. My se však nejdřív podíváme, kde se nachází přímo jmenovitě jako *Valföðr*. Jako první bude zmíněna „Völuspá“. Musíme ovšem nahlédnout do originálního textu, nebo alespoň do anglické verze, neboť v českém vydání bylo toto jméno upraveno na prosté označení *vládce*. Třetí verš první sloky zní:

Viltu, at ek, Valföðr, vel framtelja forn spjöll fíra, þau er fremst um man.

²⁵ Ibidem, s. 109.

²⁶ OREL, *A handbook...*, op. cit., s. 443.

²⁷ SPEIDEL, Michael. *Ancient Germanic warriors: warrior styles from Trajan's column to Icelandic sagas*. New York: Routledge, 2004, s. 24. ISBN 0415311993.

Český překlad:

Chceš na mně, vládce, věrně bych řekla prastaré zvěsti, jež v paměti mám.

Toto jméno se objevuje ještě v *Gylfaginningu*, ovšem zde je jeho původ objasněn následovně:

Nazývá se (Ódin) též Otcem padlých, protože jeho vyvolenými syny jsou všichni ti, kdo padnou na bojišti. Těm poskytuje obydlí ve Valhale a Vingólfu a oni se pak nazývají einherjové.²⁸

Grímnismál nám poskytuje cenné informace ohledně fungování Valhaly a její hierarchie. Valhala má být krásný hrad, jehož střecha je pokrytá zlatými štíty. Uvnitř se nachází velická síň se sloupy, kde okolo stolu hodují někteří bojovníci. Další se cvičí v boji, čímž si krátí dny. Připravují se na boj s Fenrirem, který má v době ragnaröku zabít Odina.

Píseň vyjmenovává valkýry: Hrist, Mist, Skeggjöld, Skögul, Hild, Trúd, Hlökk, Herfjötur, Göll, Geirahöd, Randgríd, Rágríd, Reginleif, Gud, Róta, Skuld. Ty nejen vybírají duše na bitevním poli a rozhodují o vítězství, ale ve Valhale také roznášejí nápoje a jídlo. Dalo by se tedy říct, že ne přímo sám Ódin, ale valkýry mohou zapříčinit vítězství či porážku bojovníků, a ony pouze podléhají jeho rozkazům. Zdali je stihne trest, pokud se je rozhodnou porušit, nám může odkrýt *Píseň o Sigrdrífě*. Zde totiž valkýra Sigrdrífa osvobozená Sigurdem vypráví, jak v boji pomohla sokovi krále Hjálm-Gunnara navzdory tomu, že mu Ódin předurčil vítězství.

„V bitvě porazila Sigrdrífa Hjálm-Gunnara a Ódin ji za trest bodl trnem přinášejícím spánek a pravil, že již nikdy nedobude v boji vítězství, že se však vdá.“²⁹

Přítomní ve Valhale hodují na kanci Saehrímnim, který je prý dostatečně velký, aby nasýtil všechny příchozí: *„Každý den ho uvaří, a přesto je večer zase celý.“³⁰* Sám Ódin pije jen víno, nepotřebuje potravu. Příděl jídla rozdělují svým dvěma vlkům, Gerimu a Frekimu.

¹ ²⁸ *Gylfaginning...*, op. cit., s. 59

²⁹ „*Píseň o Sigrdrífě*“, in: KADLEČKOVÁ, Helena. *Edda*. Praha: Argo, 2004. s. 312. ISBN 80-7203-533-9.

³⁰ *Ibidem*.

Medovinu zajišťuje koza Heidrún, která je umístěna na střeše a z vemena jí vytéká právě tako tekutina.

Dále Odin popisuje stvoření a fungování světa, nejspíš aby opravdu prokázal, že se jedná o jeho osobu. Co je však zajímavější, následuje dlouhý seznam jmen, kdy v šesti slokách (46–50; 54) Odin popisuje, jaká si dal jména a také při jakých příležitostech. Na závěr prorokuje králi Geirrödovi smrt zapříčiněnou náhodou, což se také vzápětí vyplní (zakopne a nabodne se na svůj vlastní meč). Nenaznačuje, že by o jeho smrt sám rozhodl, naopak vše přisuzuje osudu, do kterého může nahlížet:

„Vypršel, vidím, tvůj život. Dísy ti nepřejí.“³¹

Na druhé straně si ale vybírá válečníky padlé v boji, kteří mohou do Valhaly vstoupit, což dokládají následující verše:

„Fólkvang je devátý, v jeho síních Freyja určuje u stolů místa; polovina padlých ji připadne a polovině poroučí Ódin.“³²

Týká se to ovšem právě prostoru bitevního pole. Na systém rozhodování se podíváme o něco blíže.

Fólkvang, rozlehlá louka či pole ovládané bohyní Freyjou, má být tedy alternativou k Valhale. Právo vybírat si mrtvé dal Freyje Odin jako vyjádření smíru mezi Ásy a Vany. Ovšem pozor, nejedná se o protiklady, jako je tomu například v křesťanském nebi a peklu. Existuje totiž ještě jedno místo, kam mohou mrtvé duše odejít, a tím je Helheim, říše bohyně Hel. Ačkoliv je to říše nehostinná a temná, její obyvatelé nečelí během pobytu žádným trestům. Přijdou sem všichni ti, kteří zemřeli nehrdinskou smrtí, tj. stářím, nemocí či utonutím.

Fólkvang se objevuje v *Písni o Egilovi*. Thorgerd, Egilova dcera, se po vzoru svého otce rozhodne přestat přijímat veškerou potravu a vyhladovět:

„Nic jsem nevečeřela a nebudu až v příbytcích Freyjinych.“³³

³¹ *Grímnismál...*, op. cit., s. 96.

³² *Ibidem*, s. 88.

³³ *Sága o Egilovi...*, op. cit., s. 175.

Z toho lze usuzovat, že do tohoto místa mohly vstoupit i ženy, které pochopitelně nezemřely na bojišti, ale přesto žily čestný život a zemřely vznešeným způsobem.

Bohužel neexistuje dostatek pramenů, které by jednoznačně prokazovaly, že Freya měla právo první volby. Podle mnoha teorií však ono právo měla, a to z důvodu, že Odin byl ten, který volil, kdo v bitvě padne. Pak se jeví jako spravedlivé, že Freya mohla alespoň rozhodnout o tom, kdo se dostane k ní, a zbytek přenechat Odinovi. Další teorie tento způsob podkládá tím, že tak jako měl Odin schopnost zabíjet, měla Freya schopnost oživit mrtvé. Jaká byla její kritéria, můžeme jen hádat.

Mrtví ve Fólkvangu se neúčastní ragnaröku, což je podstatná informace. Do Valhally se tedy spíš dostanou zuřiví válečníci milující boj. Takový typ se jen málo hodí k půvabné a jemné bohyni lásky. Také Freyina záliba v kráse se mohla na jejím výběru podepsat. Jak jsme si ovšem ukázali, její posmrtné prostory byly otevřeny jak mužům, tak ženám.

6.4 Hangadróttinn, Hangagud, Hangatyr, Hangi – Pán oběšenců

I další jména nám připomínají tenkou hranici, kterou pohané vnímali mezi Odinem a smrtí. Všechna tato pojmenování jsou totiž utvořena od základu „hang“, což se dá přeložit jako „oběšený“ nebo „oběšenec“. Hangadróttinn tedy znamená přibližně Pán oběšenců (dróttinn = pán, bůh, vládce), Hangagud a Hangatyr „Bůh oběšenců“ a Hangi se dá přeložit jako „Ten oběšený“, což odkazuje k Odinově oběti na stromu Yggdrasilu.

Odin byl pro získání moudrosti schopen obětovat mnohé. Po dlouhém pozorování norn (ženské bytosti předoucí u Yggdrasilu pavučinu osudu), které do kmene stromu ryly runy a ovlivňovaly tím všech devět světů, se rozhodl získat stejné vědomosti. Aby dokázal, že je jich hoden, pověsil se na větev Yggdrasilu, probodl se svým kopím a hleděl do Urdiny studny (pramen osudu u kořene Yggdrasilu). Odmítal veškerou nabízenou pomoc. Na stromě visel devět dní, kdy se dostal na hranici mezi živými a mrtvými, než se mu na dně vody zjevily runy. Společně s nimi poznal i tajemství a význam, které skrývají.

Hávamál o tom říká následující:

*Vím, že jsem visel
ve větrném stromu
devět dlouhých nocí,
oštěpem proklát
v oběť Ódinovi, sám sobě samému,
na onom stromě,*

*o němž nikdo neví,
z kterých kořenů roste.*

*Chléb mi nepodali
ani chmelovinu,
dolů jsem se díval:
runy jsem zahlédl,
s nářkem je zvedl
pak padl k zemi.³⁴*

Zajímavou frází je v tomto případě „*v oběť Ódinovi, sám sobě samému*“. Tato část by se dala interpretovat tak, že bůh obětoval své „nižší já“ a nechal ho zemřít, aby dosáhl vyššího uvědomění. Sám sobě přinesl tu nejvznešenější oběť, kterou se pak vyznavači severského náboženství snažili napodobit. Proto se Ódinovi tradičně obětovalo oběšením či probodnutím, někdy obojím najednou. Archeologové v dánském městě Trelleborg objevili dokonce i několik zvířecích a lidských obětí ve studnách, což poukazuje na to, jakou důležitost tamní lidé přikládali právě studním coby pramenům moudrosti.³⁵

Vraťme se ovšem k označení *Hangadróttinn*. Toto jméno se objevuje v *Sáze o Ynglinzích*. Originální text zní:

„(...) stundum vakði hann upp dauða menn ór jorðu eða settisk undir hanga. Fyrir því var hann kallaðr draugadróttinn eða hangadróttinn.“³⁶

V českém překladu je věta uvedena následovně:

„Někdy také probouzel k životu mrtvé ze země nebo si sedal pod oběšence. Proto byl nazýván pánem duchů a viselců.“³⁷

³⁴ „*Hávamál*“, in: KADLEČKOVÁ, Helena. *Edda*. Praha: Argo, 2004, s. 67. ISBN 80-7203-533-9.

³⁵ Human sacrifices? *Natmus* [online]. [cit. 2017-08-10]. Dostupné z: <http://en.natmus.dk/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-viking-age/religion-magic-death-and-rituals/human-sacrifices/>

³⁶ Full text of "Heimskringla: Nóregs konunga sogur". Internet Archive [online]. [cit. 2017-11-29]. Dostupné z: https://archive.org/stream/heimskringlanreg00snor/heimskringlanreg00snor_djvu.txt

³⁷ STURLUSON, *Edda*..., op. cit., s. 152

Všimněme si ještě podobného jména, draugadróttinn, který můžeme přeložit jako „pán duchů“ a je asociován s Odinovou údajnou schopností přivést duše zemřelých a komunikovat s nimi, i když jen na krátkou chvíli. Tímto způsobem uspokojuje svou touhu po vědomostech. Ovšem ve spojení s výrazem „hangadróttinn“ se nám naskytuje vysvětlení, že takto může komunikovat především s dušemi oběšenců.

V *Gylfiho oblouznění* se nachází pouze zmínka, a to:

„Hann heitir ok Hangaguð ok Haftaguð, Farmaguð, ok enn hefir hann nefnt á fleiri vega, þá er hann var kominn til Geirröðar konungs.“³⁸

V českém překladu:

„Jmenuje se též Hangagud, Haptagud a Farmagud a ještě mnoho jiných svých příjmi pronesl, když zavítal ke králi Geirrödovi“³⁹ a následuje další obsáhlý výčet jmen.

6.5 Fjölnir, Fjölsviðr, Sviðurr

Samozřejmě nelze představit obraz Odina v severské literatuře, aniž bychom se nedotkli jeho moudrosti, která byla oslavována a obdivována. Nejde ani tak o to, jaké vědomosti v průběhu věků Odin nasbíral, ale co vše pro ně obětoval. Aby získal moudrost run, oběsil se a probodnul svým oštěpem a devět dní a nocí bez jídla a pití visel na Yggdrasilu. Při další příležitosti se chtěl napít z Mimiho studně poznání, která leží u kořenů Yggdrasilu. Za obrovské poznání, jaké studna skýtala, si ale její strážce vyžádal velkou oběť – Odinovo oko.

O tom, co za svou oběť získal, se můžeme jen dohadovat. Zrak ale byl a je nejdůležitějším smyslem, kterým člověk poznává své okolí, takže je pravděpodobné, že tato moudrost měla co do činění s vnímáním světa. Zrak se také někdy používá jako metaforické vyjádření porozumění, pochopení. Čemu takto ale mohl Odin porozumět? Odpověď možná nalezneme i v samotném Mimiho jménu – Mimir můžeme volně přeložit jako „Pamětník“ a bývá spojován s dávnými tradicemi a jejich hodnotami. Je tedy možné, že Odin tak pochopil fungování světa, principy a síly, které ho utvářely a nezbytné důsledky, které z toho plynou pro současnost.

³⁸ The Third English Translation of GYLFAGINNING. Germanic Mythology: Texts, Translations, Scholarship [online]. [cit. 2018-12-19]. Dostupné z:

<http://www.germanicmythology.com/ProseEdda/AndersonGylfaginning.html>

³⁹ *Grímnismál*..., op. cit., s. 59.

Jisté je pouze to, že bohova moudrost byla nekonečně vyzdvihována právě proto, že jí byl schopen obětovat i svůj život. Všechna jména uvedená v názvu této kapitoly znamenají „Moudrý, Velmi moudrý“. Objevují se napříč ságami, ale Odínova moudrost v nich popsána se neomezuje jen na tato jména. Na *Sáze o Hervaře* si ukážeme, jak bylo jeho vědění tradičně zobrazováno. Nejdříve se ovšem podíváme na zmínky tří jmen v úvodu.

V *Grímnismálu* se jedná opět o pouhý výčet jmen:

Sad a Svipal

a Sanngetal,

Herteit a Hnikar

Bileyg, Báleyg,

*Bölverk, Fjölni.*⁴⁰

V Gylfiho oblouznění je takto výčtem jmen popsán Odín poté, co se švédský král Gylfi vydal do Asgardu a ptal se, kdo je nejstarší ze všech bohů:

*První je Praotec, druhé Herran či Herjan, třetí Nikar či Hnikar, čtvrté Nikud či Hnikud, páté Fjölni, šesté Óski, sedmé Ómi, osmé Biflidi či Biflindi, deváté Svidur, desáté Svidri, jedenácté Vidri, dvanácté Jálg či Jálk.*⁴¹

Tato jména se dále objevují v mnoha severských básních a v islandské básni *Skíðaríma*. Na Odínovu moudrost v ságách ovšem nenarazíme jen podle přímého pojmenování. Jako velice inteligentní bytost se projevuje například v *Sáze o Hervaře*.

⁴⁰ *Grímnismál...*, op. cit., s. 59

⁴¹ *Ibidem*, s. 38–39

7 Odinovy atributy

7.1 Oštěp

Gungnir, v překladu „kývající se“ či „kymácející se“, je jméno jediné Odinovy zbraně. Původ jména by mohl napovídat, že se jednalo o bodnou zbraň – kopí, avšak jak uvádí Stephan Grundy⁴², kontext některých ság poukazuje spíše na vrhací oštěp. Jelikož ovšem spousta oštěpů byla určena jak pro vrhání, tak pro bodání, byl to nejspíš i případ Gungniru.

Původ Gungniru – O původu této podivuhodné zbraně nám v krátkosti vypráví *Skáldskaparmál* ze Snorriho *Eddy*. Sám Odin v tomto příběhu nehraje velkou roli, jedná se spíše o spor Thóra a Lokiho. Loki jednoho dne z rozmaru ustříhl krásné zlaté vlasy Thórově ženě Sif, a tak je pod pohružkou musel nahradit parukou z opravdového zlata. Vydal se tedy do Svartalfheimu, domoviny trpaslíků, kde mu synové trpaslíka Ivaldiho vytvořili nejen zmíněnou paruku, ale také dokonalou loď a právě Gungnir. Tyto dary Loki přinesl bohům, kteří je měli posoudit. Všechny měly nějaké zvláštní schopnosti. Vlasy na paruce rostly jako opravdové, loď měla mít na každé cestě příznivý vítr a zároveň se dala složit do kapsy, a nakonec Gungnir, který se prý ve vrhu nikdy nezastaví.

Tři magické předměty se zároveň staly předměty sázky, kterou Loki uzavřel s trpasličími bratry Brokkem a Sindrim. Podle Lokiho by tito bratři nikdy nedokázali vytvořit tak krásné věci jako Ivaldiho synové. Ačkoliv se jim Loki snažil všemožnými triky bránit, vykovali nakonec Brokk a Sindri kance se zlatými štetinami, zlatý prsten Draupni a Thórovo kladivo. O tom, kdo sázku vyhrál, měli rozhodnout Thór, Odin a Frey. Ti nakonec vynesli ten rozsudek, že Thórovo kladivo je ze všech darů nejvzácnější, jelikož poskytne tu nejlepší obranu proti obrům, a Loki tedy sázku prohrál.

Sigrdrifumál neboli *Píseň o Sigrdrífě* uvádí, že je hrot Gungniru pokryt runami.⁴³ Pravděpodobně mají pomocí svých magických schopností zvyšovat přesnost, sílu a účinnost. To byla ostatně u severských válečníků běžná praxe, jak píše například Rudolf Simek ve své knize *Dictionary of Northern Mythology*⁴⁴. Runy se ryly kromě oštěpů i do čepelí mečů, kde plnily v podstatě rituální funkci mající zajistit úspěch v boji. Je tedy dost dobře možné, že se tak stávalo právě po vzoru příběhů o Gungniru.

⁴² GRUNDY, Stephan. *The Cult of Ódinn: God of Death?* NewHaven: The Troth 2014. ISBN – 13: 978-1-941136-00-3, s. 6.

⁴³ „*Sigrdrifumál*“, in: KADLEČKOVÁ, Helena. *Edda*. Praha: Argo, 2004. s. 17. ISBN 80-7203-533-9.

⁴⁴ SIMEK, Rudolf. *Dictionary of Northern Mythology*. Translated by Angela Hall. Cambridge: D. S. Brewer 1993. ISBN 0 85991 369 4, s. 124.

Oštěp ostatně hraje roli v celém Odinově životě. Jak bylo popsáno v podkapitole *Hangadróttinn, Hangagud, Hangatyr, Hangi – Pán oběšenců*, hovořící o bohově objevení run, sám přinesl oběť tím, že se probodl a oběsil na Yggdrasilu. Tento způsob pak také často následovali severané, kteří chtěli přinést nejvyššímu bohu oběť.

7.2 Sleipnir

Jméno Odinova koně pochází nejpravděpodobněji ze slova „sleupanan“, které by se dalo přeložit jako „klouzat“ a Sleipnir tedy bude znamenat „klouzavý“. Osminohé zvíře je prý tím nejlepším koněm, který kdy existoval.

Jeho zrození má na svědomí sázka. Obr převlečený za kameníka se bohům nabídl, že jim během dvou zim postaví kolem Asgardu hradby, které byly zničeny během války Ásů a Vanů. Hradby měly být tak pevné, že je uchrání i před mrazivými obry. Na oplátku požadoval darem měsíc, slunce a překrásnou Freyu. Loki bohy přemluvil, aby nabídku přijali, avšak pod dvěma podmínkami – celá stavba nesměla trvat déle než jednu zimu (asi 6 měsíců) a obr si nesmí přivést nikoho na pomoc. Obr si ovšem vyprosil, aby mu ve stavbě pomáhal alespoň jeho silný kůň Svadilfari, takže zanedlouho bylo jasné, že se mu sázku nejspíš podaří vyhrát.

Když se bohové obořili na Lokiho, aby obrovu vítězství zamezil, rozhodl se Loki Svadilfariho odlákat. Proměnil se v překrásnou klisnu, za kterou se Svadilfari okamžitě rozběhl a pronásledoval ji celou noc, takže práce na stavbě ustala. Obr tedy nakonec sázku nevyhrál, a navíc se Lokimu za nějakou dobu narodilo sivé osminohé hříbě, které věnoval Odinovi.

Takto nám celý příběh popisuje 42. oddíl *Prozaické Eddy*⁴⁵. V této knize je Sleipnir zmíněn ještě několikrát, např. v *Gylfiho oblouznění*, kde je naznačen výčet koní Ásů:

„(...) nejlepší je Sleipni, ten patří Ódinovi a má osmero nohou“⁴⁶.

Zmínka jeho jména je ještě v oddíle 41, ovšem jen okrajově. O něco málo více hodnotné informace přináší oddíl 49, který se věnuje velkému zármutku Ásů. Lstivým úskokem Lokiho byl zabit bůh Baldr, a Odinův syn Hermód Smělý se rozhodl na Sleipnirovi dojet do podsvětí, aby od bohyně Hel vyprosil Baldra zpět k Ásům. Ta měla tu podmínku, že pokud budou všechny živé i mrtvé věci Baldra oplakávat, propustí ho. Tak se také stalo, jediná obryně Tökk (nejspíš přestrojený Loki) odmítla pláčem Baldra vykoupit, a tak zůstal v podsvětí.⁴⁷

⁴⁵ STURLUSON, Snorri. *Edda a Sága o Ynglinzích*. Přeložila Helena KADEČKOVÁ. Praha: Argo, 2003. ISBN 80-7203-458-8.

⁴⁶ STURLUSON, *Edda...*, op. cit., s. 52.

⁴⁷ *Ibidem*, s. 86.

Zmínku o něm nalezneme i v *Sáze o Hervaře*, kde je Sleipnir předmětem hádanky, kterou dává Odin v přestrojení za Gestumblindiho:

„Kdo jsou ti dva s desítkou nohou,

Oči tři mají a jeden ocas?

Promysli hádanku, Hedreku králi!“

„Tak je tomu tehdy,“ řekl král, „když Ódin jede na Sleipnim.“⁴⁸

Z těchto zmínek je patrné, že kůň Sleipnir byl tehdejšími lidmi dobře znám. Jaké mu však můžeme přisuzovat magické schopnosti, pokud nějaké má? Především nelze opomíjet jeho rodiče. Právě Loki je nechvalně známý pro plození všelijakých monster. Mezi jeho děti patří mimo jiné zlý a nebezpečný Fenrir a obrovský had Jormungand, které měl s obryní Angrbodou. Nejmladším potomkem Lokiho a Angrbody je pak bohyně podsvětí Hel. Možná právě díky tomuto příbuzenství s Hel byl Sleipnir jediným koněm, který mohl doputovat do podsvětí. Kromě toho se mu přisuzuje prvenství v rychlosti. Dalo by se říct, že Sleipnir je (snad kromě Hel, která v mytologii působí převážně neutrálně) jediným z Lokiho dětí, které nebojuje proti bohům ani proti světu.

Sleipnir se stal natolik důležitým symbolem, že se tento motiv objevil i na několika runových kamenech. Často se jedná o vyobrazení osminohého koně s jedoucím Odinem. Asi nejznámější vyobrazení se nachází na runovém kameni ze švédského Tjängvide.

7.3 Hugin a Munin

„Dva havrani mu sedí na ramenou a šeptají mu do uší všechny zvěsti, které vidí a slyší. Jmenují se Hugin a Munin. Na úsvitu je vysílá, aby obletěli celý svět, a k snídani se opět navracejí. Tak je zpraven o mnohých událostech. Proto bývá nazýván též bohem havranů. Zde se říká:

Hugin a Munin

den co den obletí

široširý svět.

Strach mám, že jeden

Jednou se nevrátí

⁴⁸ *Sága o Hervaře: Hervarar saga*. Praha: Herrmann, 2008, s. 135. ISBN 978-80-87054-14-7.

*O to víc trnu o oba.*⁴⁹

Takto uvádí další věrné zvířecí společníky prozaická Edda. Jejich jména se tradičně překládají jako „Myšlenka“ (ze starohorského *hugr*) a „Paměť“ (ze slova *minni*). Munin se ovšem může překládat i jako „Emoce“, „Duše“ nebo stejně jako Hugin „Myšlenka“. Tím je vyjádřeno jejich spojení a překrytí jejich působnosti, jejich neoddělitelnost a nerozdílné povahy. Často se objevuje i překlad „Touha“ ve smyslu nadšení, ambice či dokonce vášně pro naše sny a cíle. V takovém případě by bylo jméno odvozeno od základu *munr*.

Verše uvedené výše mají v originálním textu a potažmo i v anglickém překladu trochu jiný význam, který podporuje překlad jako „Touha“:

*Huginn ok Muninn
fljúga hverjan dag
Jörmungrund yfir;
óumk ek of Hugin,
at hann aftr né komi-t,
þó sjámk meir of Munin.*

*Hugin and Munin
Fly every day
Over all the world;
I worry for Hugin
That he might not return,
But I worry more for Munin*

Tím, že se Odin bojí víc o Munina (Touhu) v podstatě říká, že má strach ze ztráty nadšení i ambicí. I ze stylu života severanů můžeme usuzovat, že pro ně byly důležité oba póly.

Ptáci tedy fungují jako Odinovi informátoři. Při snídani mu sedí na rameni a vypráví mu o všem, co za dobu své nepřítomnosti spatřili a slyšeli. Motiv havranů jako posílů zpráv ovšem není cizí ani jiným mytologiím. Podobným způsobem doručovali zprávy například i keltskému bohu Lugovi.⁵⁰

⁴⁹ STURLUSON, *Edda...*, op. cit., s. 73.

⁵⁰ PŮTOVÁ, Barbora. Havran jako kulturní fenomén. *Anthropologia integra*. 2010, 1(1), s. 49. ISSN 1804-6665.

Spojení Odina a jeho havranů sahá hluboko do minulosti. Už v 6. století n. l. nacházíme šperky s podobiznou boha doprovázeného jedním či dvěma havrany. Jelikož Odin je bohem zemřelých v bitvě, jak jsme si popsali výše, je logickým závěrem, že si za své věrné druhy zvolil právě havrani. Ti se rádi krmili na bojišti na tělech padlých. Hrdinná smrt byla považována nejen za cestu k Odinovi, ale také za dar havranům.

Dalším vysvětlením je vysoká inteligence havranů v poměru k jiným zvířatům. Je příhodné, že si Odin coby bůh moudrosti nechává doručovat informace neobvykle chytrými ptáky.

Havrani se často s Odinem přímo ztotožňovali. Jejich přilet byl považován za znamení (většinou kladné), např. jako důkaz přijetí oběti. „*Dobře to můžeme ukázat na příběhu Hákona Velikého (zemřel 995), částečně založeném na Vellekle (islandská báseň z 10. st. – pozn. aut.). Hákon byl z donucení pokřtěn v Dánsku; plavil se do Švédska, kde vykonal oběť. Přeletěli nad ním dva hlasitě skřehotající havrani, a tak věděl, že Ódin jeho oběť přijal.*“⁵¹

Nelze opomenout ani význam havranů v životě severanů. Tito ptáci byli hojně využíváni při plavbě na moři. Vikingové je s sebou vozili v klecích a vypouštěli je, když se dostali na širé moře. Takovým způsobem mohli snadno určit, zda se nachází v blízkosti pevniny či nikoliv – pokud se pták nevrátil, znamenalo to, že našel pevnou půdu, kde mohl přistát. Havrani tedy fungovali v podstatě jako „vůdci“ či „průvodci“ a není tedy nijak překvapivé, že náleží nejvyššímu vůdci mezi bohy.

7.4 Freki a Geri

„*Vysoký praví: Pokrm, který mu staví na jeho stůl, dává dvěma svým vlkům, zvaným Geri a Freki. Sám nepotřebuje žádné jídlo. Víno je mu nápojem i pokrmem, jak se říká zde:*

Gera a Freka

Vůdce vojů

královsky krmí.

Sám štědrý Ódin,

ochránce zbraní,

o vínu věčně žije.“⁵²

⁵¹ TURVILLE-PETRE, Gabriel. *Myth and religion of the North: the religion of ancient Scandinavia*. [1st ed.]. New York: Holt, Rinehart and Winston 1964, s. 60.

Originální text (překlad aut.): „*This is well illustrated by a story of Hákon the Great (died 995), based partly on the Vellekla. Hákon had been forcibly baptized in Denmark; he sailed to Sweden, where he held a sacrifice. Two ravens, croaking loudly, flew over him, and then he knew that Ódinn had accepted his sacrifice.*“

⁵² STURLUSON, *Edda...*, op. cit., s. 72–73.

Geru a Freki jsou tedy dva vlci, obvykle zobrazováni u jeho nohou. Jméno Geru pravděpodobně vychází z pragermánského *geraz* (ve staronorštině *gerr*), Freki zase z pragermánského *frekaz* (ve staronorštině *frekr*). Obě slova se dají přeložit jako „nenasytný“, „chamtivý“, „žádostivý“ či „smělý“.

V *První Helgiho písni* můžeme číst:

*Spěchají muži
na sněm mečů
jež na Plamenných
si určili pláních.
zbraně maří
Fródiho mír,
Vidriho psi
kořist větrí.⁵³*

Geru a Freki, neboli *Vidriho psi* (jedno z dalších Odinových jmen) mají podle této písně přisouzeno potulovat se po bitevních polích a hodovat na mrtvolách. To se mohlo mimo jiné zasloužit i o jejich jména.

O těchto dvou vlcích nemáme mnoho dalších informací. Často se navíc používají jako synonymum pro obecný pojem „vlk“. Co tedy pro severany znamenali vlci jako zvířata? Především nelze opomenout nebezpečného Fenrira, Lokiho potomka, který je podle některých zdrojů dokonce ztotožňován s Frekim. Fenrir má dva syny Hatiho a Skolla, kteří po obloze honí Měsíc a Slunce ve snaze je spolknout. Až se jim to podaří, nastane ragnarök. Při něm Fenrir zabije Odina.

K psům a vlkům se často připodobňují také berserkové, neohrožení severští válečníci. Děje se tomu tak například v Sáze o Ynglinzích.

Vlci pro severské národy symbolizovali obrovskou sílu, ale také nenasytlost a touhu po krvi. Většina vlků nordické mytologie má spíš negativní pověst, a ani vztah k Frekimu a Gerimu není zcela jasný. Osudní jsou vlci ovšem bezesporu bohu Odinovi, který je krmí a kterému jsou stejně tak společníky jako záhubou.

⁵³ „Píseň o Helgim, synu Hjörvardovu“, in: KADLEČKOVÁ, Helena. *Edda*. Praha: Argo, 2004, s. 230. ISBN 80-7203-533-9.

8 Odin jako kouzelník, věstec

8.1 Völvy a umění seiðr

Magické a nadpřirozené schopnosti prostupují mýty celého světa. Zatímco v jiných národech se setkáváme se šamanismem, v severské mytologii se zejména uplatnilo označení *seiðr* či *seid*. Osoby praktikující tyto techniky byly především ženy, kterým se říkalo Völva. Archeologické důkazy o jejich skutečné existenci byly nalezeny například při odkrývání hrobů v Dánsku.

Etymologie slova *seiðr* je nejasná a názory se často liší, nejpravděpodobnější se zdá překlad „kouzlo“ nebo „zaklínání“. Umění *seiðr* se navzdory jeho praktikování ženami podle ság učil i sám Odin. Dopomohla mu k tomu bohyně Freya, která ho přinesla mezi Ásy. Jak se píše v Sáze o Ynglinzích:

„Njorda a Freye ustanovil Ódin obětními knězi, takže se u Ásů stali dít. Njordova dcera se jmenuje Freyja. Byla obětní kněžkou a první, kdo učil Ásy kouzlům užívaným Vany.“⁵⁴

Odin platil mezi Ásy za nejnadanějšího žáka, který následně umění *seiðr* vyučoval další Ásy. Sám tyto techniky použil například k rozmlouvám s hlavou obra Mímiho, k získání run nebo ke sledování osudů lidí. Všechny tyto schopnosti jsou totiž popsány až poté, co se setkal s Freyjou.

Zajímavé je, že mezi severany mohli být muži praktikující *seiðr* zesměšňováni pro nedostatek mužnosti. Takovému obvinění byl přisuzován nemalý význam, tehdejší muži si totiž na své maskulinitě výrazně zakládali. Urážky tohoto typu byly natolik vážné, že je zmiňuje i středověký islandský zákoník *Grágás*:

„Pak jsou tu tři výroky, které jsou natolik vážné, že jejich původce může být postaven mimo zákon. Když muž nazve muže zženštilým nebo homosexuálem, nebo prokazatelně sexuálně využívaným jiným mužem, měl by být soudně stíhán stejně jako u jiných nadávek, a skutečně má uražený muž právo se za tuto nadávku pomstít bojem.“⁵⁵

⁵⁴ STURLUSON, *Edda...*, op. cit., s. 4.

⁵⁵ Full text of "Grágás, Islændernes lovbog i fristatens tid". Internet Archive [online]. [cit. 2017-12-01]. Dostupné z: https://archive.org/stream/grgsisl1852iceluoft/grgsisl1852iceluoft_djvu.txt
Originální text: „*Þav ero orð riú ef sva mioc versna máls endar manna er scog gang vaðla avll. Ef maðr kallar man ragan eða stroðinn eða sorðinn. Oc scal sþkia sem avnnor full rettis orð enda a maðr vígt ígegn þeim orðum þrimr.*“

Otázkou mužnosti ve spojení s magií seidr se dále zabývá žena, která si říká Viking Answer Lady. Na svém webu píše: „*Jedny z nejhorších urážek byly ty, které se týkaly zženštilého chování nebo sexuální perverze. Obvinění z provozování seidr, ženské magie či čarodějnictví, naznačovalo, že praktikující člověk hraje ženskou roli při sexuálním styku (...). Ódin, znalec seidr, byl kvůli tomu často zesměšňován, ačkoliv se tato urážka objevuje i v jiných kontextech (...). Podobně urážející bylo nazvat muže klisnou, buď přímo nebo opisem jako „Graniho nevěsta“ – Grani byl slavný hřebec patřící Siegfriedu Drakobijci.*“⁵⁶

Pro ukázkou takové urážky na účet Odina se můžeme podívat do poetické Eddy. Loki se vetře na hostinu k ostatním bohům a začne urážet všechny přítomné, čímž vytahuje jejich chyby a charakterové vady:

*Tys kouzla prováděl,
v kámen ryl runy,
jak vědmy jsi tloukl v tajemný nástroj,
jak kouzelník jsi
kráčel světem,
a to je úděl jen úchylných.*⁵⁷

Pro úplnost dodejme, že touto urážkou Loki Odinovi oplácí jeho výtku směřovanou k tomu, že na sebe Loki vzal ženskou podobu a rodil děti, což je, jak jsme si ukázali, další ze smrtelných vikinských urážek.

Co nám tedy může prozradit fakt, že nejváženější a nejvyšší ze všech bohů se věnoval „ženskému“ umění a mohl být takto napadán? Především to, že ani takovéto provinění mu neubralo nic na respektu vyznavačů. Jako jeden z mála bohů velmi často hledal pomoc právě u žen a ženských bytostí. Podle toho, co nám říkají ságy, byla jeho touha po vědění nesmírná, takže je zcela možné, že tato dychtivost měla být ještě více zdůrazněna tím, že předkládá obraz

⁵⁶ Homosexuality in Viking Scandinavia. The Viking Answer Lady [online]. [cit. 2017-12-01]. Dostupné z: <http://www.vikinganswerlady.com/gayvik.shtml>

Originální text (překlad aut.): „*The very deadliest of insults were those which attributed effeminate behavior or sexual perversion to the victim. Accusations of seiðr, women's magic or witchcraft, implied that the practitioner played the woman's part in the sexual act (...). Óðinn, a practitioner of seiðr, was often taunted with the fact, although this insult is found in other contexts as well (...). Similarly, an insult might call a man a mare, either directly or via a kenning such as "Grani's bride" -- Grani being the famous stallion belonging to Sigfried the Dragonslayer.*“

⁵⁷ „Lokiho pře“, in: KADLEČKOVÁ, Helena. *Edda*. Praha: Argo, 2004, s. 136. ISBN 80-7203-533-9.

boha, který se v honbě za poznáním nezastaví ani před nařčením ze zženštilosti či dokonce slabosti.

Nyní se podíváme na tři hlavní využití magie seidr Odinem, které už jsme si zmínili výše. Snorriho Edda nám popisuje, že kouzlem udržoval při životě useknutou hlavu obra Mímiho. Mími, velice moudrý rádce bohů-Ásů, byl zabit ve válce mezi Vany a Ásy. Vanové pak jeho hlavu poslali na Odinův dvůr, kde ho Odin oživil pomocí bylin a magických písní, aby mu Mími i nadále mohl poskytovat cenné rady.

S Mímim je spojen i příběh o tom, jak Odin obětoval své oko, aby se mohl napít z Mímiho studny. Studna se nachází pod kořenem stromu života – Yggdrasilu. Takto událost popisuje *Prozaická Edda*:

„Ten, jemuž studně patří, se jmenuje Mími. Oplývá věděním, ježto pije ze studny rohem Gjallarhornem. Sem přišel Praotec a žádal o doušek ze studně, a dostal jej, až když do ní uložil jako zástavu své oko.“⁵⁸

Opět zde vidíme důkaz, že kvůli vědomostem není pro Odina žádná oběť dost velká. To prokázal i při objevování run, k čemuž nejspíš také využil právě seidr. Runy se nacházely v Urdině studni a přístup k nim měly pouze tři norny neboli jakési sudičky, které utkávají osud lidí (doslova tkají *wyrd* – pavučinu osudu). Odin je pozoroval a záviděl jim tyto schopnosti, a pochopitelně po nich zatoužil.

Aby prokázal, že je tohoto vědění hoden a aby se mu runy ukázaly, oběsil se na Yggdrasilu a probodl se svým kopím. O tom vypráví jedna z nejznámějších částí Hávamálu:

*Vím, že jsem visel
ve větrném stromu
devět dlouhých nocí,
oštěpem proklát
v oběť Ódinovi,
sám sobě samému,
na onom stromě,
o němž nikdo neví,
z kterých kořenů roste.*

⁵⁸ STURLUSON, *Edda...*, op. cit., s. 57.

*Chléb mi nepodali
ani chmelovinu;
dolů jsem se díval:
runy jsem zhlédl,
s nářkem je zvedl,
pak padl jsem k zemi.⁵⁹*

Odin má s völvami, tak jak byly pravděpodobně vnímány staroseverským obyvatelstvem, několik společných charakteristik. Především se určitým způsobem odlišuje od ostatních svého druhu. Postoj k völvám byl velice nejednotný; zatímco někteří lidé je uctívali a respektovali, jiní k nim cítili odpor či se je dokonce snažili zahubit.

Praktikantky magie seidr často cestovaly z místa na místo podle toho, kam byly zrovna pozvány. Další žily v ústraní. Jisté je to, že vyčnívaly ze společnosti a byly spojovány s jiným, neobvyklým způsobem života. To, že se názory v dostupných pramenech na völvy někdy velice různí, může naznačovat i jejich nevyzpytatelnost, tajuplnou podstatu, strach z neznámé síly a spletnost charakterových vlastností. A tomuto popisu ve velké míře odpovídá i Odin. Ze všech bohů severského panteonu je právě on tou nejvíc nevypočitatelnou silou, záhadnou a tajemnou postavou, která disponuje strašlivou silou, jež dokáže pomáhat, ale i ničit. I on tráví čas na cestách a žije trochu jiným způsobem než ostatní bohové.

Pokud bychom dále měli rozvinout paralelu mezi Odinem a völvami, můžeme se podívat na základní úkon, který byl od věštkyň očekáván. Měly schopnost nahlížet do budoucnosti. Snorriho *Sága o Ynglinzích* přiznává stejné schopnosti i nejvyššímu bohu.⁶⁰ Za zmínku stojí i fakt, že schopnost nahlížet do budoucnosti lidí měla i Frigg, Odinova manželka, tedy další ženská postava.

Völvy mohly často odhalit i skryté přítomné jevy. V *Sáze o Hrolfu Tyčkovi* se dokonce věštkyň nechává uplatit zlatým prstenem, aby neprozradila úkryt dvou hledaných chlapců, na což měla použít své schopnosti.⁶¹

⁵⁹ „Výroky Vysokého“, in: KADLEČKOVÁ, Helena. Edda. Praha: Argo, 2004, s. 67. ISBN 80-7203-533-9.

⁶⁰ *Sága o Völsunzích a jiné ságy o severském dávnověku*. Přeložily Helena KADEČKOVÁ, Veronika DUDKOVÁ. Praha: Argo, 2011, s. 152. ISBN 978-80-257-0400-4.

⁶¹ *The Saga of Hrolf Kraki and his Champions* [online]. [cit. 2018-12-29]. Dostupné z: [http://fantasycastlebooks.com/resources/The%20Saga%20of%20Hrolf%20Kraki%20And%20His%20Champions%20\(tr.%20Tunstall%202003\).pdf](http://fantasycastlebooks.com/resources/The%20Saga%20of%20Hrolf%20Kraki%20And%20His%20Champions%20(tr.%20Tunstall%202003).pdf)

Úplatky přitom nebyly nic výjimečného ani mezi samotnými bohy. Stejně dobře se mohli v konfliktech přiklánět na jednu či druhou stranu, ovlivňovat výsledky sporů a manipulovat s událostmi.

Můžeme také pozorovat, že Odin bez váhání využíval vědomostí žen, dokonce i těch, kterých se většina tehdejší společnosti stranila, a vážil si jejich vědomostí. Nejedná se pouze o Freyu. U jedné věštkyně například Odin hledá odpovědi na otázku, která trápí všechny Ásy – co znamenají znepokojivé sny boha Baldra.⁶² Na Sleipnirovi se vydal na cestu do podsvětí, aby z mrtvých probudil vůlva a žádal ji o interpretaci. Ta poněkud neochotně předpoví Baldrovu smrt, která se později také vyplní. Sám mohl věštkyňi probudit pouze za pomoci kouzel.

Největší Odínova síla bezpochyby pochází z jeho nesmírné touhy po vědění. Té se poddává a obětuje úplně vše. Tím se značně odlišuje od zbytku severských bohů, a možná právě pro své odhodlání a jinakost byl navzdory všemu tolik uctíváný a respektovaný.

8.2 Šamanismus a extatické techniky

Postava šamana, jak ji ve zjednodušené formě vnímáme, se na první pohled se severskou mytologií neslučuje. Budeme ovšem vycházet z definice, kterou rumunský spisovatel a historik Mircea Eliade popsal ve svém díle Šamanismus a nejstarší techniky extáze, pak do určité míry Odin šamanské představě odpovídá. Šaman má být zároveň kouzelníkem a léčitелеm, má konat fakírské zázraky, komunikovat s „duchy“ a vyznačují se předurčením a vlastní náboženskou zkušeností.⁶³

Na kouzelnické schopnosti jsme poukázali výše, Odínova schopnost léčení je pak následujícím způsobem zmíněna v Hávamálu:

*Jinou znám píšeň,
již potřebují ti,
kdo chtějí lidi léčit.*⁶⁴

Ještě jednu zmínku o léčitelských schopnostech nalezneme v zaznamenaném anglosaském zaklínadle z 10. století, které je součástí rukopisu Lacnunga.

Had se připlazil. Uštkl člověka.

⁶² „Baldrovny sny“, in: KADLEČKOVÁ, Helena. *Edda*. Praha: Argo, 2004, s. 165–169. ISBN 80-7203-533-9.

⁶³ ELIADE, Mircea. *Šamanismus a nejstarší techniky extáze*. Praha: Argo, 1997. ISBN 80-7203-153-8.

⁶⁴ *Výroky Vysokého...*, op. cit., s. 69.

*Pak Ódin vzal devět posvátných větvíček,
Udeřil hada tak, že se rozletěl na devět částí.⁶⁵*

Šamani také fungovali jako prostředníci mezi světem živých a mrtvých, odtud ona komunikace s duchy. Jen těžko si lze představit lepšího mediátora než boha, který může komunikovat s oběma světy a má nad smrtí určitou moc. V předchozí kapitole jsme si také ukázali, jak na svém koni pronikl do světa mrtvých a komunikoval se zemřelou věštkyní. Určitým způsobem můžeme k této schopnosti připodobnit také rozmlouvání s uříznutou hlavou Mímiho.

Mircea Eliade zastává názor, že šamanské techniky vyžadují, aby iniciátor prošel rituálem smrti a znovuzrození. Odinovo oběšení bezesporu takovým rituálem bylo. Jen těžko by jím ovšem mohl projít, kdyby už předtím nedisponoval magickými schopnostmi od Freyji, takže touto obětí nedospěl k získání magického umu. Spíš jej pomocí run rozvinul a následně se stal nejmocnější bytostí s nesmírnou silou, neboť ovládat runy znamenalo mít moc nad životem a smrtí a mnoho dalšího, jak jsme si již ukázali.⁶⁶

8.3 Dísy, norny a wyrd

K magickým schopnostem patří také předvídaní osudu. K pochopení severského pojetí osudu je nutné nejdříve pochopit úlohu Yggdrasilu. Jasanový strom Yggdrasil stojí v centru celého kosmu a svými větvemi a kořeny drží devět světů. Symbol stromu jako spojení mezi světy je mimochodem podle Mircea Eliadeho typické pro eurasijský šamanismus. Odin ho používá k cestování mezi světy na svém koni Sleipnirovi. U Yggdrasilu se nachází Urdina studna. Voda z této studny napájí strom a z jeho listů pak odkapává zpátky v podobě rosy. Tato představa koresponduje s cyklickým pojetím času namísto našeho lineárního.

U Urdiny studně žijí tři norny, moudré ženské bytosti, které buď vyrývají do stromu či předou osud (*wyrd*) všech živých bytostí devíti světů. Jejich jména zní Urd („to, co bylo“), Verdandi („to, co nastává“) a Skuld („to, co by mělo být“). Všeobecně rozšířená, avšak chybná představa spojuje jednu bytost s neměnnou budoucností, ale na rozdíl od jiných mytologií (například řecké), v té severské bytosti mohou do určité míry svůj osud ovládat a přepsat, co bylo nornami vyryto. Ovšem stejně jako neexistuje stoprocentně daný úděl, neexistuje ani

⁶⁵ Anglický text (překlad aut.):

A snake came crawling, it bit a man.

Then Woden took nine glory-twigs,

Smote the serpent so that it flew into nine parts.

⁶⁶ *Výroky Vysokého...*, op. cit., s. 68–72.

stoprocentní svoboda; život severanů byl určován mnoha možnostmi, které se nacházely někde na pomezí. Jedinou pevně danou událostí je ragnarök, o němž bude více řečeno v jedné z následujících kapitol.

Z Urdiny studny (někdy nazývané Mímiho) pak Odin pil výměnou za své oko. Výměnou za to získal dar vědění. Sám pak mohl znát osudy lidí a podle toho do nich zasahovat. Daleko větší pozornost ovšem věnoval přítomnosti, nechával se spravovat o událostech a sám se pohyboval světem lidí v podobě starého poutníka. Jeho umění se dá snadno spojit i s věštěním, neboť právě k tomuto účelu byly mnohdy používány runy. Odin měl k runám samozřejmě velmi silný vztah, jejich výklad ale mohl být často nejasný nebo mnohoznačný, což přinášelo problémy při interpretaci.

Norny společně s valkýrami a dalšími ženskými bytostmi označovány jako dísy. Mohly sem patřit také ochranní duchové lidí či míst, nebo duše ženských předků. Během zimy se na jejich počest v Norsku a na Islandu dokonce slavila slavnost dísablot. K Odinovi jsou pochopitelně nejvíce vztaženy valkýry, kterým bude věnována jedna z následujících podkapitol.

9 Vztah k lidem

9.1 Dar života

Stvoření světa a lidí podle germánské mytologie má komplikovaný vývoj, ve kterém hraje svou roli i Odin. Na počátku všeho existovala pouze propast Ginnungagap. Na jejím severním konci se nacházela říše chladu Niflheim, na jižním pak říše ohně Múspellheim. Vlivem tepla se začaly rozechřívát zamrzlé řeky Niflheimu, a z nich pak povstal mrazivý obr Ymir s krávou Audhumlou, jejímž mlékem se krmil. Kráva začala olizovat slané kry, až se z nich odkryl praotec Ásů Búri. Z Ymira se samovolně začaly rodit další obři a obryně. Jednu z dalších potomků obrů – Bestlu – si vzal Búriho syn Bor za manželku a měl s ní tři syny. Byli jimi Odin, Vili a Vé.

Tito tři bratři se rozhodli zabránit dalšímu rozmnožování obrů, a proto zabili Ymira. V jeho krvi utopili i všechny ostatní obry. Přežil pouze jeden pár, ze kterého pochází nová pokolení obrů. Z Ymirova těla bratři stvořili svět – z masa a svalů zemi, z kostí hory, z krve moře a oceány, z vlasů vegetaci, z mozku mraky a z lebky nebeskou klenbu.

Když se bohové procházeli po mořském pobřeží, uviděli dva vyplavené kmeny stromů. Odin jim vdechl život a duši, Vili rozum a pohyb a Vé smysly, řeč a podobu. Tito první dva lidé se jmenovali Ask („jasan“) a Embla („jilm“, některý překlad uvádí i „jíva“). Jejich sídlem se stal Midgard.

Odinův dar je považován za nejdůležitější. Proto byl také nejvíc uctíváný mezi lidmi. Často se klonil k příslušníkům královských rodů, pomáhal jim či jim daroval zbraň. Svou vrtkavostí je však stejně rychle své přízně mohl zbavit a způsobit jejich záhubu. Příklady nemusíme hledat dlouho. V poetické Eddě se zastává královského syna Geirróda, Ten ho ovšem při návštěvě vlivem předchozích intrik nechal mučit, což vyústilo v Geirródovu smrt.⁶⁷

9.2 Osudy lidí napříč ságami

Sága o Hervaře vypráví příběh muže jménem Gestumblindi, nepřítel krále Heidreka. V jejich sporu se naopak Odin postavil proti králi, když na sebe vzal Gestumblindiho podobu a šel se s králem usmířit tím, že mu pokládal hádanky. Když Heidrek odhalil, že se jedná o Odina v převleku, rozlítl se a ťal po něm mečem. Odin se však proměnil v jestřába a unikl. Za tento útok prorokoval králi, že ho zabijí jeho vlastní otroci. Tak se také stalo.

Velký význam má bůh v *Sáze o Vølsunzích*, kde figuruje jako otec a ochránce Sigiho, prvního z rodu Vølsugnů. Obstaral mu vojsko a pomohl získat území. Jeho synu Rerimu

⁶⁷ „Píseň o Grímnim“, in: KADLEČKOVÁ, Helena. *Edda*. Praha: Argo, 2004, s. 85–97. ISBN 80-7203-533-9.

pomohl ke zplození potomka – Vølsunga, který se ovšem narodil až po šestiročním těhotenství. V přestrojení Odin přišel do síně při příležitosti svatby Vølsungovi dcery, zabil meč do kmene stromu a pronesl, že si zbraň může ponechat ten, kdo ho z kmene vytáhne. Podařilo se to Vølsungovu synu Sigmundovi. Po několika událostech ovšem o meč i štěstí Sigmunda obral, v bitvě sám Odin meč zlomil svým kopím a Sigmund boj nejen prohrál, ale přišel v něm i o život. Z úlomků zbraně byl vykován nový meč jménem Gram. Sigmundovu synovi Sigurdovi pomohl Odin vybrat toho nejskvělejšího koně, potomka Sleipnira. Odin pak nepřímo sehrál roli v dalších Sigurdových osudech, když uspal Brynhild, která v bitvě způsobila porážku Odina oblíbence. Sigurd ji našel a zasnoubil se s ní, ovšem kvůli nápoji zapomenutí slib nedodržel. Nakonec Odin zapříčinil smrt synů Gudrún, vdovy po Sigurdovi, když jejich nepříteli poradil, aby je ubil kameny.⁶⁸

Sága o Vølsunzích, která komplikovaně líčí osudy celého jednoho rodu, dobře ukazuje vrtkavost nejvyššího boha. Důvody jeho jednání přitom nejsou popsány. Logickým vyústěním by přeci jen bylo, kdyby své potomky všemožně chránil a pomáhal jim. Když se mu však znelíbilo chování některého z nich, neváhal dokonce způsobit jeho smrt. V případě Sigmunda možná byla zlomová přílišná touha po moci. Sigurdovou zkázou se stal porušený slib. I synové Gudrún porušili slib, že neuškodí kamenům. Zda právě podle toho Odin určoval svou přízeň, ale zůstává tajemstvím.

Jak jsme si ukázali, Odin neváhá se mstou, pokud se mu někdo zprotiví. Vzhledem k mnoha pramenům můžeme říci, že nejedná bezdůvodně, i když jeho pohnutky mohou zůstat skryté. A možná právě i pro svou vrtkavost se severským obyvatelům vyplatilo právě tohoto boha nejvíce uctívat.

V *Písni o Hyndle* říká Freya:

*Poprosme otce vojsk,
by nás měl v paměti.
On zlatem odplácí
po zásluze:
Hermóda obdařil
oštěpem, přílbou,
Sigmundovi dal
silný meč.*

⁶⁸ *Sága o Vølsunzích a jiné ságy...*, op. cit., s. 33–122.

*Jedněm vítězství dává,
jiným bohatství,
výmluvnost mnohým,
někomu moudrost,
lodníkům vítr
a verše básníkům,
mužnou sílu
mnohému reku.*⁶⁹

9.3 Rituály a obětní praktiky

Důvodů pro jeho uctívání tedy bylo mnoho. Samotné obřady pak neměly jednotnou strukturu. Obecně byly většinou bohům nabízeny nejrůznější oběti výměnou za jejich přízeň či pomoc v konkrétní situaci. Při obřadech se četly básně či zpívaly písně. Určitá místa mohla být zasvěcená přímo jednomu bohu, například Onsholt (v překladu Odinův les) v Dánsku.

O rituálech, které byly prováděny k počtě bohům, nemáme mnoho informací. Většinou se navíc jedná o zprávy sepsané z křesťanského pohledu, který zaujímal k pohanským praktikám nepřátelský postoj, nerozuměl jim ani jazyku tamních obyvatel anebo přejímal informace z nevěrohodných zdrojů. Útržky rituálů nám nicméně podávají některé ságy.

Sága o Egilovi popisuje některé aktivity v obci Gaular v Norsku:

*„Na jaře se ohlašovalo, že v létě bude veliká obětní slavnost na Gaulech. Tam byla znamenitá krajská božnice, i ubíralo se tam množství lidu z Fjordů a z Fjalů...“*⁷⁰

Dále je kladen velký důraz na pití:

*„Pili nejprve všichni dohromady, potom se mělo pít z rohu na polovic...“*⁷¹

To znamená pití ve dvojicích. Později při pití došlo k vraždě, kdy jeden z dvojice mečem probodl druhého, což mělo za následek okamžité vyhoštění a vrah se stal psancem. Na posvátném místě totiž nebylo dovoleno mít zbraň.

⁶⁹ „Píseň o Hyndle“, in: KADLEČKOVÁ, Helena. *Edda*. Praha: Argo, 2004, s. 183. ISBN 80-7203-533-9.

⁷⁰ *Sága o Egilovi*..., op. cit., s. 92.

⁷¹ *Ibidem*.

Nahlédnout můžeme i do *Ságy o svatém Olavu* od Snorriho Sturlusona. Jelikož sehrál významnou roli v šíření křesťanství v tehdejší Norsku, zmiňuje se sága mimo jiné i o jím nařízeném ničení chrámů a posvátných míst. Je zde ovšem také zmínka o slavnosti sedláků za účelem usmíření bohů a zajištění dobré sklizně. Obřad probíhal tak, že zabili koně a dobytek a jejich krví potřísnilo oltář.⁷²

V jiné kapitole této ságy přichází jeden z misionářů krále Olava do Švédska, kde stále většina obyvatel vyznávala pohanství. Když hledal přístřeší na jedné z farem, byl odehnán, protože jeho obyvatelé právě pořádali álfablót (obětování pro álfy, bytosti nejčastěji připodobňované ke skřítkům):

„„Nechod,“ křičela ta žena

„prokletý muži už dál.

Bojím se Ódinova

hněvu: jsme pohané.“⁷³

Vzhledem k tomu, že pohostinnost vůči cestujícím byla vysoce důležitá (a podle toho také zmiňovaná v mnoha ságách, dokonce ji zdůrazňuje i Odin ve *Výrocích Vysokého*), je zřejmé, že rituály a oběti se v žebříčku hodnot stavěly ještě výše.

Pravděpodobně nejnámějším obětním místem byla švédská Uppsala. V *Sáze o Ynglinzích* je o ní zmíněno tolik, že v době velkého hladomoru se zde po tři podzimy konaly velké obětní slavnosti. První rok věřící obětovali býky, druhý dokonce muže a třetí rok svého vlastního krále. Jeho krví z kropili zemi i obětní sloupce.⁷⁴

O Uppsale píše i Adam Brémský. Kromě toho, že celkem detailně popisuje, jak zdejší chrám vypadal, přináší zprávy i o samotných obětech:

„Každému z bohů přidělují vlastní kněze, přinášející bohům oběti lidu. Pokud hrozí mor a hlad, činí se úlitby Thorově modle, pokud válka, Votanově, a pokud se mají slavit svatby, pak Frikkově. Je rovněž zvykem slavit vždy jednou za devět let v Uppsale společný svátek všech švédských provinciích. (...) Oběti vypadají takto: od každého tvora mužského pohlaví je

⁷² STURLUSON, Snorri. *Heimskringla II: Óláfr Haraldsson (The Saint)*. Alison FINLAY, Anthony FAULKES (trans.). London: Viking Society for Northern Research, 2014, ISBN 978-0-903521-89-5.

⁷³ Ibidem, s. 89

Originální text (překlad aut.): „‘Come not in,‘ cried the woman / ,cursed fellow, any further./ I fear Ódinn’s / anger: we are heathens.‘“

⁷⁴ STURLUSON, *Edda...*, op. cit., s. 160.

*obětováno devět hlav, jejichž krví jsou podle zvyklosti usmiřováni bohové. Těla se zavěšují v posvátném háji u chrámu. Pro pohany je onen háj natolik svatý, že věří, že se každý jeho strom stává posvátným smrtí a rozkladem obětin. Psi a koně tam dokonce visí spolu s lidmi. Jeden křesťan mi vyprávěl, že prý viděl 72 společně zavěšených těl. Smuteční písně, které obyčejně zpívají při tomto obětním obřadu, jsou prý mnohoznačné a hanebné, a proto bude lépe o nich pomlčet.*⁷⁵

O tom, nakolik jsou tyto zprávy věrohodné, můžeme bohužel jen polemizovat. Ze samotného textu je patrný křesťanský vliv a odpor k pohanským praktikám. Oběti Odinovi se nicméně konaly nejspíše na začátku léta, před začátkem výprav, aby byl přivolán příznivý výsledek bitev.

To potvrzuje i *Sága o Haakonovi Dobrotivém*. Obětování domestikovaných zvířat, sesbírání jejich krve do nádob a hostina připravená z jejich masa byla následována přípitky. První přípitek patřil Odinovi k zajištění vítězství a síly krále. Další přípitky patřily Njordovi a Frejovi, dále pak mrtvým druhům.⁷⁶

Obětní rituály bohům nikdy nebyly jasně strukturovány. Neexistovala hierarchie kněžích a místa obřadů nesloužila jen k jednomu primárnímu účelu. Často rituály probíhaly doma nebo v přírodě, zvláště stromy představovaly specifický sakrální prostor. Božstva severanů nebyla brána jako hrozná autorita, spíše jako zvláštní druh přátel, které je třeba udržovat nakloněné svým cílům. To se však nedělo dodržováním příkazů a zásad. Daleko důležitější byla čest a úcta, kterou si člověk vydobyl za svého života. Působnost bohů se prolínala, jejich uctívání záviselo na roční fázi, okolnostech i osobních pocitech. Obecně se dá říct pouze to, že Odin byl nejčastěji vzýván válečníky a králi.

10 Odin a ženy

O vztahu Praotce speciálně k ženám bylo napříč textem naznačeno mnoho. My se teď na něj podíváme trochu podrobněji. Ženy samozřejmě hrály v životě Odina významnou roli, ať už se jednalo o bohyně, valkýry či jiné nadpřirozené ženské bytosti nebo smrtelnice. Především

⁷⁵ ADAM BRÉMSKÝ. *Činy biskupů hamburského kostela: velká kronika evropského Severu*. Přeložily Libuše HRABOVÁ a Jana ENGELBRECHTOVÁ. Praha: Argo, 2009, s. 209. Memoria medii aevi. ISBN 978-80-257-0167-6.

⁷⁶ STURLUSON, *Heimskringla...*, op. cit., s. 98.

je třeba zdůraznit, že ženy byly v severských ságách znázorňovány poněkud odlišně než v soudobých pramenech jiných kultur. Příčinou je možná obecné postavení žen v jejich společnosti, které – navzdory rozšířenému přesvědčení – sice bylo podřízené mužům, ale přesto bylo o něco svobodnější než ve zbytku tehdejší Evropy. Ženy byly převážně zodpovědné za domácnost a domácí práce, ale také spravovaly finance a v době nepřítomnosti manžela se staraly o veškeré hospodářství. Vdovy mohly svobodně vlastnit půdu a řídit statky. Existovaly právní zákony, které postihovaly obtěžující činy a násilí proti ženám. Také se mohly nechat rozvést. Ságy opěvují jejich krásu, ale daleko častěji jejich moudrost, čest, odvahu a sílu vůle.

10.1 Manželky

Odinovou první a právoplatnou manželkou je Frigg. Je bohyní mateřství a rodinného života. Byla jí přisuzována veliká moudrost a také znalost osudu všech bohů, pročež mohla předvídat tragický osud svého syna Baldra, a ani přes svou snahu ho nedokázala zvrátit. O své vědomosti se ale s nikým nedělí, dokonce ani se svým manželem. Když Baldr začal mít sny znamenající hrozbu na životě, Frigg si vyžádala slib od všech živých i neživých věcí, že Baldrovi neublíží, ovšem až na jmelí, které bylo pro takový slib příliš mladé. Toho využil Loki, aby prostřednictvím slepého Höda Baldra zabil. V úseku *Lokiho pře* se k tomuto činu přiznává a zároveň obviňuje Frigg z nevěry, podobně jako ostatní bohyně. Ona to nepopírá.⁷⁷

V *Písni o Grímnim* se svým manželem sledovala osudy jejich dvou svěřenců. Nemohli se shodnout, který z nich je charakterem lepší, a tak se Odin sám vydal přesvědčit o špatné pohostinnosti svého svěřence. Poté, co viděl, že Frigg měla pravdu, ačkoliv toho dosáhla pomocí intriky, způsobuje jeho smrt a uznává tak svůj omyl.⁷⁸ V *Sáze o Völsunzích* Frigg vyslyšela prosby krále Reriho a jeho manželky, kteří se marně snažili o početí potomka. O tomto problému pověděla Odinovi, který jim pomohl.⁷⁹ V *Písni o Vaftrúdnim* ji Praotec žádá o radu, než vyjede poměřit svou moudrost se silným a chytrým obrem.⁸⁰ Z těchto případů plyne, že jejich vztah byl poměrně rovnocenný. Odin své ženě naslouchal, respektoval její názor a dokázal uznat její pravdu. Přátelský vztah mohl zapříčinit i jejich syn Baldr, který byl velice oblíbený oběma z nich. Jejich dalším synem byl Höd. Na druhou stranu si Odin udržoval velkou spoustu mimomanželských poměrů a o žádné věrnosti nemůže být řeč. Je téměř nemožné, aby o aférách jeden druhého nevěděli, jelikož oba disponovali prostředky, kterými si udržovali přehled o veškerém dění, takže můžeme soudit, že si tyto prohřešky navzájem tolerovali.

⁷⁷ *Lokiho pře...*, op. cit., s. 137.

⁷⁸ *Píseň o Grímnim...*, op. cit., s. 85-97.

⁷⁹ *Sága o Völsunzích a jiné ságy...*, op. cit., s. 36.

⁸⁰ „*Píseň o Vaftrúdnim*“, in: KADLEČKOVÁ, Helena. *Edda*. Praha: Argo, 2004, s. 73. ISBN 80-7203-533-9.

Odinovou další ženou byla Jörd, pravděpodobně totožná i se jménem Fjörgynn. Je ztělesněním Země. Její původ je problematický, někdy je považována za obryni. Stejně tak ji některé zdroje považují za Odinovu dceru. Ve Snorriho *Jazyce básnickém* se dočítáme:

„Jak se opisuje Země?

Tak, že se nazývá tělem Ymiho a matkou Tóra, dcerou Ónara, nevěstou Ódina, tou, jež sdílí svého muže a s Rind a s Gunnlöd, tchyní Sif, podlahou či dnem paláce větrů, mořem zvěře, dcerou Noci, sestrou Auda a Dne.“⁸¹

Nezpochybnitelně je matkou Tóra, což je zmíněno například i v *Písni o Hárbardovi*.⁸² Stejně tak je Odin bezesporu jeho otcem. Jörd se nikdy nedostalo takové slávy jako její rivalce Frigg a její existence je určovaná pouze vztahem k ostatním.

Další manželkou, o které máme zmínku v *Sáze o Ynglinzích*, je Skadi. Dcera obra Tjaziho se bohyní stala sňatkem s Njördem, od kterého se ovšem brzy po sňatku odloučila. Jakožto vládkyně zimy, lovu a hor nedokázala žít v Njördově mořské říši, a on zase nemohl bydlet v jejím horském obydlí.

„Njörd dostal za manželku ženu jménem Skadi. Ta s ním však nechtěla žít a později se vdala za Ódina. Měli spolu mnoho synů a jeden z nich se jmenoval Sæming. (...) Od Sæminga započal svůj rod jarl Hákon Mocný.“⁸³

Jiné zmínky o soužití Odina a Skadi nemáme. Na jejím manželství s Njördem měl ale také svůj podíl, a to když Ásové zabili jejího otce, který unesl bohyni Idunn. Skadi, jelikož byla bojovnice, se vydala svého otce pomstít. Výměnou za smír si měla mezi nimi vybrat manžela, ovšem pouze podle jejich nohou. Skadi měla za to, že ty nejkrásnější nohy patří Baldrovi, jenže byly Njörda. Ještě si stanovila jednu podmínku, a sice že ji musí bohové rozesmát. To se nakonec podařilo Lokimu. Odin pak ještě vzal Tjaziho oči a vyhodil je na oblohu, kde se z nich staly dvě hvězdy.

⁸¹ STURLUSON, *Edda...*, op. cit., s. 116.

⁸² „*Píseň o Hárbardovi*“, in: KADLEČKOVÁ, Helena. *Edda*. Praha: Argo, 2004, s. 119. ISBN 80-7203-533-9.

⁸³ STURLUSON, *Edda...*, op. cit., s. 153.

10.2 Významné mimomanželské poměry

Odin je otcem Heimdalla. Zplodil ho s devíti sestrami bohyně Rán a obra Ægira. Zmiňuje se o tom Snorri v *Gylfiho oblouzení* i v *Jazyce básnickém*. *Poetická Edda* je dokonce vyjmenovává:

„Gjálp jej zrodila,
Greip jej zrodila,
Eistla ho zrodila
a Eyrgjafa;
Ulfrún ho zrodila
a Angeyja,
Imd a Atla
a Járnsaxa.“⁸⁴

S Rindou, která je někdy považována za lidskou princeznu a někdy za bohyni, měl syna Váliho poté, co ji znásilnil. Tento příběh se objevuje v *Gesta Danorum* a bude o něm pojednáno v jedné z dalších kapitol.⁸⁵

Za zmínku stojí i jeho krátkodobý vztah s Gunnlöd. Od ní získal medovinu básnictví, která byla v majetku jejího otce. Zde máme na výběr dvě verze příběhu. Ta stručnější pochází z Jazyka básnického:

„Bölverk (Ódin – pozn. aut.) se dostal až na místo, kde byla Gunnlöd, a po tři noci s ní ležel. Ona mu potom dovolila třikrát se napít medoviny. Prvním douškem vypil celý Ódredi, druhým Bodn a třetím Són, čímž získal všechnu medovinu.“⁸⁶

Trochu obsírněji celou situaci popisuje sám Odin ve *Výrocích Vysokého*:

„Ženu jsem obloudil,
dobře si ji užil –
máloco unikne moudrému.
(...)

⁸⁴ *Píseň o Hyndle...*, op. cit., s. 192.

⁸⁵ FRIIS-JENSEN, Karsten. *Saxo Grammaticus as Latin poet: studies in the verse passages of the Gesta Danorum*. Roma: Erma di Bretschneider, 1987. *Analecta Romana Instituti Danici*, 14. ISBN 88-7062-627-X.

⁸⁶ STURLUSON, *Edda...*, op. cit., s. 108.

*Suttunga podvedl,
o nápoj připravil
a Gunnlöd ponechal v pláči.*⁸⁷

Odinova výpověď zní poněkud arogantně a chvástavě, jakoby mu pramálo záleželo na ostatních, když dosáhl svého cíle. Nesmíme ale zapomenout, že (alespoň podle Snorriho) se nejprve pokoušel medovinu získat právem, když pod jménem Bölverk pracoval za devět zemřelých mužů Gunnlödina strýce. Nutno ovšem také zmínit, že to byl Odin, kdo jejich smrt zpříčinil. Ve Snorriho výkladu není znát žádná neochota ze strany Gunnlöd a i její pláč mohl mít jinou příčinu, například odloučení milence.

Zejména tyto poslední příklady nám dobře dokazují, že Odin je velice cílevědomý bůh, který se v honbě za kýženým výsledkem neštítí žádných skutků. Na druhou stranu jsme si na několika případech ukázali i to, že nezáleží na tom, zda mu v cestě stojí muž, nebo žena. Obecně se dá posoudit, že ke smrtelníkům je o něco bezohlednější, zatímco k bohyním nebo jiným nadpřirozeným bytostem přistupuje opatrněji. Když je třeba, umí ženám i naslouchat, sám vyhledává jejich rady a uznává jejich sílu, vždyť i dění na bitevním poli svěřuje ženám – valkýrám.

⁸⁷ *Píseň o Hyndle...*, op. cit., s. 60-61.

11 Vztah k ostatním bohům jiných mytologií

11.1 Odin a Zeus

Zeus je nejvyšším a nejdůležitějším bohem řecké mytologie. Je synem boha Krona a bohyně Rhey. Podle proroctví měl být Kronos sesazen z postu vládce světa jedním ze svých dětí, a tak je hned po narození spolkl. Zeus unikl díky lsti své matky, která mu místo dítěte podstrčila kámen zabalený v plenách. Proroctví se pak opravdu naplnilo, Zeus osvobodil své sourozence, svrhl Krona do Tartaru a sám se stal vládcem veškerenstva.

Zeus je téměř vždy zpodobňován jako postarší muž s plnovousem. Mohl se proměňovat v různé životní formy, čehož bohatě využíval především k dosažení svých ambicí u žen, ačkoliv byl sezdán postupně s několika manželkami, z nichž nejznámější je Héra. Je také otcem mnoha dalších řeckých bohů; mezi manželské patří například bůh války Áres nebo bůh ohně a kovářství Héfaistos, k nemanželským se řadí především bohyně lovu Artemis a její dvojče – sluneční bůh Apollón nebo polobozi Dionýsos, Héraklés či Perseus, které zplodil s pozemskými ženami. „Obětmi“ nespočtu jeho milostných afér byli i mladí chlapci, což ovšem pro řeckou kulturu nebylo nijak neobvyklé.

Svým postavením a silou se Odin a Zeus vyrovnávají. Proto se oba těšili velkému respektu. Dobře se projevuje jejich vytrvalost a cílevědomost hraničící až s tvrdohlavostí. V Diově případě můžeme poukázat na válku s Titány a s jeho otcem Kronosem, která trvala dlouhých deset let. S vidinou pomsty však neustoupil, a nakonec dosáhl svého cíle. Hnací silou Odina je hledání moudrosti. To už jsme si ukázali na příkladu jeho oběšení na Yggdrasilu a na obětování svého oka.

Jelikož k pohanským bohům často neodmyslitelně patří boje a války, přihlédněme ještě ke zbraním. Zeus nejčastěji bojoval pomocí blesků, které dokázala vrhat jeho magická zbraň. Stejně jako Odin svým oštěpem, ani on nikdy nemine cíl. Oba dva bohové byli samozřejmě zdatnými válečníky.

Lidské vlastnosti, ať už dobré či záporné, se nevyhýbají ani řeckému Diovi. V jeho případě se jedná konkrétně zejména o pomstychtivost, lstivost, přelétavost a smysl pro právo. Toto právo zastupovala především Diova dcera Díké, avšak i on se snažil právo prosazovat a přísně trestat ty, kdo se proti němu provinili. Odin naproti tomu prosazoval spravedlnost spíše z pohledu cti a přínosnosti.

Podsvětí řecké a severské mytologie má několik společných prvků (v případě severské mytologie mluvíme o říši bohyně Hel), jako například to, že jsou obě obklopené řekou a obě stráží nestvůrný pes. V případě řecké mytologie je ovšem podsvětí jen jedno, a dále se dělí na

několik částí, kam se zemřelí děli podle způsobu jejich života. Nejbláženější je Elysium, kam bohové přenášeli především své oblíbence. Nebylo možné, aby obyčejní zesnulí smrtelníci žili s bohy.

Ještě se podíváme na místa, které si oba bohové zvolili za svá sídla. Odinovu Valhallu jsme si již popsali. Na rozdíl od Diova Olympu není umístěna na zemi. Diův palác se stejně jako Valhalla blyští zlatem a bronzem. Uvnitř se také nacházela velká hodovní síň, ale ta byla určená pouze bohům. Podávala se především ambrosie a nektar. Obojí zprostředkovávala Diova dcera Hébé a tím jim zajišťovala věčné mládí. Paralelu můžeme najít v severské Idunn, která bohům přinášela ze stejného důvodu zlatá jablka.

Umístění Olympu vyhovovalo jedné důležité věci – Zeus měl z tohoto místa přehled o všem dění na světě pod sebou. Se zájmem sledoval osudy lidí a jejich skutky, což je další rys společný jemu i Odinovi, ačkoliv severský bůh za tímto účelem vysílal své havrany. Touha po vědění je u obou bohů nepopiratelná.

11.2 Odin a Lugh

Keltského boha Lughu jsme již zmiňovali v kapitole o Odinových havranech. Lugh měl pod ochranou umělce. Sám disponoval nesčetnými dovednostmi, ať už se jednalo o hru na hudební nástroje, kovářství či – což je pro nás zajímavější – básnictví a magii.

Lugh byl znám jako výborný válečník. Organizoval vítězné tažení proti Fomóirům (nadpřirozené bytosti přicházející z moře a podzemí). Přízvisko keltského boha zní Lamfhada, které se dá přeložit jako „Dlouhoruký“ a nejspíš za něj vděčí své věrné zbrani – oštěpu Gae Assail. Kromě toho, že tato zbraň byla nepřekonatelná, měla tu unikátní schopnost, že se vracela ke svému majiteli (zde je možná nápadná paralela spíše s Tórovým Mjöllnirem).

Další podobnost s Odinem můžeme nalézt v Lughově koni, klisně jménem Aenbharr. Toho mu daroval – či lépe řečeno půjčil – bůh moří Manannán mac Lir. Díky tomu mohl cestovat po souši i po vodní hladině. Byl také rychlejší než všichni ostatní koně. Na rozdíl od Odina ho ovšem Lugh odmítá půjčit ostatním, a to právě z důvodu, že ve své podstatě nebyl v jeho vlastnictví. O tom vypráví *Oide Cloinne Tuireann*:

„A pak šly Tuireannovy děti za Lughem; a pozdravily ho; a řekly, že nemohou vymoci pokutu bez jeho pomoci; a že z tohoto důvodu by si od něj chtěly půjčit Aonbharr Mhanannain.

„Já sám toho koně nemám,“ řekl Lugh, „než jako půjčku, a já neposkytnu půjčku půjčky.“⁸⁸

Že Odin s půjčením svého Sleipnira neměl problém, jsme si již ukázali v jedné z předchozích kapitol. Je ovšem nutné přihlídnout k tomu, že přivedení bohova zabitého syna zpět z podsvětí je poněkud závažnější důvod než vymáhání pokuty.

U zvířat ještě zůstaneme. Jak už bylo řečeno, Lugh je ztotožňován s havrany. Stejně jako Odínovi, i jemu přinášeli zprávy o dění ve světě. Jejich počet se v různých zdrojích liší, většinou se jedná o celé hejno, které se pohybovalo nad bojištěm.

Co se týče magie, Lugh na sebe dokázal brát různé podoby, a to především zvířecí. Také ovládal léčivá kouzla a byl ceněn pro svou moudrost a zručnost.

11.3 Odin a Morrigan

U Keltů ještě zůstaneme. Tentokrát bude ovšem předmětem srovnávání bohyně – Morrigan, jedna z nejdůležitějších postav irské mytologie. Její jméno znamená „Velká královna“ či „Královna přízraků“.

Morrigan na sebe mohla brát různé podoby, a to především podobu vrány, úhoře nebo vlka. Patricia Monaghan, která se věnovala keltské mytologii, a především rolí žen v ní říká, že takovéto změny podoby byly často asociovány s božstvy, která měla úzký vztah s druidy a bardy.⁸⁹ Morrigan sama je bardkou, která písněmi vede své válečníky k vítězství, čímž narážíme na první společný znak mezi ní a Odínem. Mohli se na ni obracet všichni básníci.

Důležitější je ovšem to, že Morrigan je bohyní války. Rozhoduje o tom, kdo na bojišti padne, stejně jako Odin. Často se také nechává ovlivnit svými sympatiemi k určitému válečníkovi. Do boje se i zapojuje, někdy ve zvířecí podobě. Na rozdíl od severského boha ale většinou nepoužívá zbraně, vystačí si se svou magií. Přitom si vypomáhala kouzly týkající se počasí, například sesílání krvavého deště. Schopnost ovládat počasí měl podle *Ságy o Ynglizech* i Odin.⁹⁰

⁸⁸ O'CURRY, Eugene. *The Fate of the Children of Tuireann. In: The Atlantis: A Register of Literature and Science 4*. London: Catholic University of Ireland, 1863, s. 193. Anglický text: *And then the Children of Tuireann went to where Lugh was; and they saluted him; and they said that they could not procure that fine without his own assistance; and that they should like for that reason to get from him a loan of the Aonbharr Mhanannain. „I have not that steed myself“, said Lugh, „but upon loan, and I shall not give a loan of a loan away.“*

⁸⁹ MONAGHAN, Patricia. *The encyclopedia of Celtic mythology and folklore*. New York: Facts On File, c2004, s. 357. ISBN 0816045240.

⁹⁰ STURLUSON, *Edda...*, op. cit., s. 152.

Jako válečné božstvo samozřejmě i Morrigan musela disponovat strategickým myšlením a moudrostí, ale také využívat lsti a úskoky ve svůj prospěch. Když se zneprátelila s hrdinou jménem Cú Chulainn, třikrát na něj zaútočila ve zvířecí podobě a třikrát utrpěla vážná zranění. Zároveň věděla, že je může jednoduše vyléčit, a tak se mu zjevila v podobě stařenky dojící krávu. Za každý doušek mléka, který mu podala, jí Cú Chulainn vyléčil jedno zranění, aniž by věděl, že se jedná o bohyni.⁹¹

V příbězích severské mytologie není nouze o případy, kdy na sebe Odin bere různou podobu, aby někoho oklamal a dosáhl svého cíle. Například při početí Váliho, o kterém jsme se už zmínili. Pro tento účel se také převlékl za stařenku. Bylo předpovězeno, že smrt Odinova syna Baldra pomstí Baldrův zatím nenarozený nevlastní bratr, kterého bůh zplodí s princeznou Rindou, ta ho ovšem odmítala. Dostal se k ní v převlečení za starou léčitelku, pod záminkou podání medicíny ji nechal spoutat, a znásilnil ji.⁹²

Jak už bylo řečeno, Morrigan se umí přeměnit ve vránu. Vrána ji také často doprovází. Je příznačné, že vrány, havrani či krkavci – dodnes vnímání jako poslové smrti – se objevují především u bohů války. Morrigan se dokáže přeměnit i na vlka, který je s Odinem taktéž spojován, ovšem spíše ve formě jeho společníků.

Symbol trojice prostupuje mnohá náboženství. Odin pochází ze tří bratrů (o kterých existuje jen velmi málo zmínek), jedním z jeho symbolů jsou tři propletené trojúhelníky a mnohdy cestuje se dvěma dalšími bohy. Naproti tomu Morrigan má dvě sestry jménem Macha a Madb. Ani o nich nemáme mnoho informací, většinou jsou ovšem podstaty tří sester tak propletené, že se spojují v jednu – Morrigan, která zastupuje a symbolizuje všechny.

Morrigan je pravděpodobně nejznámější a nejvlivnější z keltských bohů. Jako taková byla i nejvíce obávána, ať už pro svůj vliv na výsledek bitev či pro svou bojovnost a nevyzpytatelnost. Paralela s Odinem je u ní patrná v mnoha směrech, překážkou může být snad jen její pohlaví. Avšak jak jsme si již ukázali dříve, Odin měl k ženám i bohyním blízký vztah a sám byl nařčen z ženskosti kvůli praktikování magie.

11.4 Odín a Veles

Z dávné slovanské mytologie si zde zmíníme boha jménem Veles či také Volos. Ačkoliv o něm nemáme mnoho informací, patří k nejvýznamnějším slovanským bohům. Dokládají to mnohé místní názvy slovanského osídlení, které byly odvozeny právě z jeho jména. Byl bohem

⁹¹ FARADAY, L. Winifred. *The cattle-raid of Cualnge (Tain bo Cuailgne): an old Irish prose-epic*. London: D. Nutt, 1904, s. 52.

⁹² FRIIS-JENSEN, *Saxo Grammaticus as Latin poet...*, op. cit., s. 14.

magie, moudrosti a věštění. Dohlížel na dodržování smluv, při jejich uzavírání mezi lidmi se často přísahalo právě na boha Velese. Údajně mohl měnit svou podobu na zvířecí. V eposu Slovo o pluku Igorově je pěvec Bojan označen jako Velesův vnuk; slovanský bůh je tedy i patronem básnictví.

Veles je také zmiňován jako bůh podsvětí, což patří možná k jeho nejdůležitějším charakteristikám. Někdy je označován také jako bůh skotu. To může souviset buď s bohatstvím, nebo právě se slovanskou představou posmrtného života. Podsvětí nazývané *náv*, kterému Veles vládl, mělo mít podobu rozlehlé pastviny plné dobytka. Vzhledem k povaze jeho působností se bezpochyby těšil veliké úctě a respektu.

11.5 Odín a Baltové

Z pruských bohů měl k Odínovi nejbližší nejspíš Patollo. Jedná se o pravděpodobně nejvýznamnějšího z triády hlavních bohů, do které patří ještě Perkuno a Potrimpo (obdobnou trojici bychom mohli sestavit i v severské mytologii, kde by ji zastupovali Odín, Thor a Frey). Patollo je popisován jako postarší muž se zelenými vousy. Vládl podsvětí, byl tedy pánem zemřelých. V některých pramenech se uvádí, že u sebe nosil lebku, stejně jako Odín u sebe míval Mímiho hlavu, se kterou se radil.

Litevskou obdobu nacházíme v bohu jménem Velnias. Jednooký bůh je spojovaný s viselci a moudrostí. Velnias nemá jednoznačně kladnou povahu. Rád klamal, byl nevyzpytatelný a v době christianizace mu někdy byla prisuzovaná úloha ďábla.

12 Pojetí konce světa a Odinova úloha v něm

Severská mytologie má, jako jedna z mála, kompletně propracovaný nejen vznik světa a veškerého života, ale také jeho zkázu. Jedná se o ragnarök. Nejpřesnější překlad tohoto slova zní zánik bohů (ze staronorských slov *regin* neboli bohové a *rök*, které se dá přeložit jako osud nebo zánik). Někdy je nesprávně překládáno jako „soumrak bohů“. Na vině je chybně použité slovo ve Snorriho *Eddě* – *ragnarökr*, které bychom tak překládat mohli.

Ragnarök je nevyhnutelný. Není vnímán jako trest za hříchy, ale jako nevyhnutelný osud. „*V ragnaröku nejde pouze o zničení bohů. Zemře i celá příroda, která je zničena klimatickou katastrofou. Nastane zima Fimbul („zhoubná zima“), zima hrůzy, v níž bude panovat ledový chlad, víchr bude svištět a všude bude ležet sníh. Tři zimy přejdou, jedna po druhé, a mezi nimi žádné léto.*“⁹³

O zániku světa podává podrobné zprávy *Gylfiho oblouzení*.⁹⁴ Třem krutým zimám budou předcházet tři roky bojů, kdy se mezi sebou budou zabíjet i pokrevní příbuzní, všude propukne chaos a zmatek. Dva vlci spolknou slunce a měsíc, hvězdy zmizí z nebe a začne veliké zemětřesení, které bude vyvracet stromy a shazovat skály. Vlivem toho bude osvobozen i Lokiho syn, vlk Fenrir. K němu se připojí had Midgardsorm. Z moře připluje loď Naglfar postavená z nehtů nebožtíků řízená obrem Hrymem a bohem Lokim. Bytosti ohnivého světa Múspelheimu v čele s ohnivým obrem Surtem přejdou přes most Bifrost, který se vlivem toho zřítí, až všichni dorazí na planinu Vígríd.

Poté bůh Heimdall zatroubí na svůj roh a vzbudí všechny bohy, aby se utkali v bitvě. Odin zajede k Mímiho studni, aby načerpal moudrost a mohl tak vést své věrné. Je příznačné, že při ohlášení konce světa bůh moudrosti nejdříve odjíždí pro radu. Zda se mu nějaké opravdu dostane, zůstává tajemstvím. Do boje pak vyráží v čele na Sleipnirovi, ve zlatém brnění a se svým oštěpem Gungnirem. Doprovází ho nejen ostatní Ásové, ale i valkýry a všichni válečníci, kteří do té doby žili a připravovali se ve Valhale. Průběh i výsledek bitvy je předem dán, přesto se všichni bijí statečně a s velkým zápalem.

Tór bojuje s Midgardsormem, kterého přemůže, ale sám je zasažen hadím jedem a umírá. Týr se utká se psem Garmem, se kterým se navzájem zabíjí. Loki bojuje s Heimdalem a taktéž oba umírají. A konečně Odin, na kterého připadla úloha utkat se s Fenrirem. Tento boj prohrává. Pomstí ho Vídar, který vlka zabije. Surt pak spálí celý svět.

⁹³ SPÁČILOVÁ, Libuše a Maria WOLF. *Germánská mytologie: [svět germánských božstev]*. Olomouc: Votobia, 1996, s. 44. ISBN 80-7198-138-9.

⁹⁴ *Gylfaginning*..., op. cit., s. 92–101

Příběh o ragnaröku ale nepřináší jen zkázu a smrt. Objevuje se v něm i naděje, jelikož z moře vyvstane nová země; krásná, zelená a plná hojnosti. Z bohů přežijí Vídar a Váli, Tórovi synové Módi a Magni, kteří přinesou otcův Mjöllnir, a také Baldr a Höd z podsvětí. Usadí se na Idské planině, kde si budou vyprávět příběhy z dávných časů.

Přežije také lidstvo. Jeden pár, který tvoří Líf a Leiftrasi, se skryl v Hoddimímiho lese, kde se živil rosou. Z nich má vzejít potomstvo, které následně znovu zalidní svět. Na obloze vyvstane dcera slunce, která se zrodila ještě před tím, než slunce spolkl vlk.

Celým příběhem prostupuje neochvějný fatalismus. Bohové ani lidé se nesnaží svůj osud odvrátit, pouze o něco oddálit. Nejznámějším pokusem je spoutání vlka Fenrira. Společně s Hel a Midgardsormem je Loki zplodil s obryní Angrbodou. Jelikož bylo nepopiratelné, že od nich hrozí nebezpečí, poslal Odin několik bohů do země obrů Jötunheimu, aby děti přivedli. Z Hel učinili vládkyni podsvětí, kde hlídá spolu se psem Garmem, Midgardsorma hodili do moře a Fenrira si zpočátku chtěli udržet u sebe. Už v té době se k němu odvážil přiblížit jen Týr. Vlk rostl a sílil, a tak se bohové rozhodli, že ho spoutají. Jenže žádné provazy ani okovy nemohly být dost silné. Na žádost Odina tedy álfové z pozoruhodných ingrediencí stvořili pouto Gleipni. Fenrira do něj vlákali pod záminkou, že chtějí otestovat jeho sílu, a v případě vlkova neúspěchu ho opět pustí. Fenrir ovšem tušil zradu, a tak souhlasil jen pod podmínkou, že jeden z bohů do jeho tlamy vloží svou ruku. Odhodlal se k tomu pouze Týr, a když vlk poznal, že je to lest, také o ruku přišel. Bohové mu pak v tlamě vzpřičili meč, aby už nemohl nikoho pokousat.

O oddálení ragnaröku se mohli snažit i pozemšťané. Jak už bylo řečeno, loď Naglfar spočívající prozatím v Helu je vybudovaná z nehtů zemřelých, proto bylo doporučováno nehty po smrti nebožtíkům stříhat, aby materiál na její výstavbu nebyl získáván tak rychle. V Gylfiho oblouzení se objevuje i zmínka o tom, že Vídar může Fenrimu přišlápnout dolní čelist (a tak ho porazit) díky odřezkům kůže z obuvi, a proto nabádá, aby lidé tyto odstřížky zahazovali.

12.1 Einherjové

O Valhale a padlých bojovnících jsme si již něco řekli v předchozích kapitolách. Jelikož jsou ale důležití z hlediska ragnaröku, rozebereme si je trochu podrobněji. Označení einherjové se objevuje ve Snorriho *Eddě* a nejčastěji se překládá jako „ti, kteří bojují sami“ nebo jako „ti, kteří bojují v jediném (sjednoceném) vojsku“. Jejich způsob posmrtného života byl vnímán jako obrovská čest, proto snad každý válečník vikinské doby aspiroval na hrdinskou smrt a tudíž šanci, aby se jeho duše dostala k Praotci. Už jen sedět s ním u jednoho stolu znamenalo velkou čest.

Jedinou náplní práce vyvolených bojovníků je příprava na ragrarök a na souboj s Fenrirem, kterého se mají účastnit po boku boha. Z toho důvodu se každý den odívají do zbroje, utkávají se v nekonečných bitvách a snaží se oslnit svou chrabrostí a udatností. Nikde není zmíněno, zda se takového cvičení někdy účastní i sám Odin, ale pravděpodobně tomu tak není. Vzhledem ke svým magickým schopnostem by měl nespornou výhodu, a navíc má spoustu vlastních povinností mimo svou říši. Po boji se válečníkům všechna zranění zahojí a oni společně usedají k jednomu stolu, tentokrát i s Odinem, aby hodovali a povídali si příběhy. Kromě kance Saehrimniho je jim k dispozici medovina vytékající z vemene kozy Heidrún stojící na střeše Valhaly. Obsluhu zajišťují valkýry.

Počty einherjů jsou obrovské, ale na odvrácení zkázy nestačí.

„Sešlost je tam velmi početná. A bude ještě mnohem větší, a přece to nebude stačit, až se přižene vlk.“⁹⁵

Takovému počtu mužů pak samozřejmě odpovídá i prostor:

*Pět set síní
a osmkrát pět
ve Valhalle vládce.
Osm set reků
rázem jedinou projde,
až ubít vyjedou vlka.⁹⁶*

Jejich další osud po neúspěšné bitvě je shrnut opět v *Gylfiho oblouzení*:

„Co tedy zbude, až celý svět shoří a všichni bozi budou mrtvi a stejně tak všichni einherjové a veškeré lidstvo? Vždyť jste předtím říkali, že všichni budou žít v tom či onom světě na věky věků.“⁹⁷

Na to se mu dostane odpovědi s výčtem několika sídel, do kterých se uchýlí a z nichž každé nabízí jiné výhody či nevýhody. Tím nejlepším má být Gimlé na nebi a společně se

⁹⁵ *Gylfaginning*..., op. cit., s. 72

⁹⁶ *Píseň o Grímnim*..., op. cit., s. 90.

⁹⁷ *Gylfaginning*..., op. cit., s. 99

dvěma dalšími místy má být určena všem ctnostným a dobrým lidem. Naopak lidé špatného charakteru skončí v Nástrandech, kde se budou jedovatými řekami brodit vrazi a křivopřísežníci, a v Hvergelmu, kde je bude trýznit Nídhögg – had, který okusuje kořeny Yggdrasilu.

13 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo přiblížení charakteristiky nejvyššího severského boha Odina, tak jak byla pojata ve středověkých severských ságách. Snažili jsme se podat souhrnný obraz jeho vlastností, atributů a vlivu. Zaměřili jsme se také na podobné rysy u bytostí z jiných soudobých mytologií.

Nejdříve jsme rozebrali jednotlivá pojmenování, která se v písemných pramenech objevují. Jejich jazyková podoba ve většině případů přímo souvisí s jeho osobnostními nebo fyzickými rysy. Byl spojován s válkou, padlými bojovníky, oběšenci a moudrostí. Podávají nám tak dobrý přehled o tom, jak byl bůh vnímán jeho vyznavači, kteří mu připisovali nejen kladné vlastnosti, ale i ty záporné. Severští bohové, stejně jako další bohové polyteistických náboženství tehdejší doby, připomínali spíše lidské bytosti. Ačkoliv do nich byla projektovaná „vyšší moc“ spojená s nadpřirozenými schopnostmi, často se v ságách objevují i negativní znaky a nečestné skutky.

Přiblížili jsme si umění magie praktikované severskými obyvateli nazývané *seiðr*. Někdy se mu říkalo také ženská magie, protože jeho ovládní bylo spojované převážně s ženami. Muži, kteří se mu věnovali, čelili opovržení od ostatních. O to zajímavější je, že se tomuto umění Odin věnoval, aniž by mu to ubíralo na vážnosti.

Dále se práce soustředila na postoj Odina a k ostatním bytostem ze stejné i jiné soudobé mytologie. V ságách jsou popsány komplikované vztahy s bohyněmi, obryněmi a dalšími ženskými bytostmi. Těm byla věnovaná celá jedna kapitola. Často je totiž využíval pro dosažení svých vlastních cílů. Zároveň ale volil obdobné postupy i u mužských osob, proto můžeme říci, že jeho vztah k ženám byl víceméně rovnoprávný, i když k jejich ovlivnění často využíval jiných metod.

Co se týče jiných mytologií, nacházíme mezi nimi spoustu stejných i podobných znaků. Víra, kterou si národy vysvětlovali přírodní úkazy i svůj osud, se často prolínala do jiných území, a proto není divu, že nalzáme tolik analogií. Nejvýraznější obdobu jsme spatřili v keltské mytologii, především u bohyně Morrigan.

Závěr práce byl věnován zániku světa, který je v ságách bohatě popsán. Seveřané věřili, že jednou nastane, a proto se snažili co nejlépe připravit, ačkoliv byl jeho průběh i výsledek dávno určen. Hrdinný způsob života byl ale výsostně důležitý. Většina obyvatel se věnovala farmářskému životu, ale kvůli jejich umístění museli podnikat i loupežné nájezdy. Těmi nejen ohrožovali tehdejší Evropu, která se jich obávala, ale zároveň vystavovali nebezpečí v době nepřítomnosti své domovy. Umět bojovat a bránit se tedy nebylo cizí ani ženám.

Je příznačné, že pro obyvatele drsné, nehostinné krajiny byl nejvyšší náboženskou autoritou silný a neohrožený bůh. Byl ovšem také bohem moudrosti, pro kterou byl schopen obětovat i sám sebe. Vyznačoval se obrovskou cílevědomostí a v dosažení svých cílů se nezastavil před ničím.

O severské mytologii, potažmo o celé vikinské společnosti koluje spousta mýtů a příběhů, které zkreslují skutečnost nebo ji dokonce úplně překrucují. Přesto měla obrovský vliv, který trvá dodnes. Ovlivnila populární kulturu, některé tradice a v germánském světě se stále setkáváme s názvy, které na ni odkazují. V šedesátých letech minulého století se začalo znovu formovat náboženské hnutí Ásatrú, které se hlásí k víře v severské bohy, a jehož popularita stále roste. Proto považuji za důležité získat obecné povědomí o tom nejdůležitějším, co toto náboženství formovalo. Díky dochovaným ságám o něm naštěstí můžeme získat poměrně rozsáhlé informace.

14 Seznam použité literatury

Primární zdroje

ADAM BRÉMSKÝ. *Činy biskupů hamburského kostela: velká kronika evropského Severu*. Přeložily Libuše HRABOVÁ a Jana ENGELBRECHTOVÁ. Praha: Argo, 2009. Memoria medii aevi. ISBN 978-80-257-0167-6.

KADLEČKOVÁ, Helena. *Edda*. Praha: Argo, 2004. ISBN 80-7203-533-9.

Sága o Egilovi, synu Skallagrímově. Přeložil Karel VRÁTNÝ. Praha: K. Vrátný, 1926.

Sága o Hervaře: Hervarar saga. Praha: Herrmann, 2008. ISBN 978-80-87054-14-7.

STURLUSON, Snorri. *Edda a Sága o Ynglinzích*. Přeložila Helena KADEČKOVÁ. Praha: Argo, 2003. ISBN 80-7203-458-8.

STURLUSON, Snorri. *Heimskringla II: Óláfr Haraldsson (The Saint)*. Alison FINLAY, Anthony FAULKES (trans.). London: Viking Society for Northern Research, 2014, ISBN 978-0-903521-89-5.

Wotan sane, quem adiecta littera Godan dixerunt, ipse est qui apud Romanos Mercurius dicitur et ab universis Germaniae gentibus ut deus adoratur...“; Pauli historia Langobardorum. [In usum scholarum ex Monumentis Germaniae historicis recusa.] WAITZ, Georgius (ed.), Hannoverae: Hahn, 1878.

Sekundární zdroje

BRØNDSTED, Johannes. *Vikingové: sága tří staletí*. Praha: Orbis, 1967.

ELIADE, Mircea. *Šamanismus a nejstarší techniky extáze*. Praha: Argo, 1997. ISBN 80-7203-153-8.

FARADAY, L. Winifred. *The cattle-raid of Cualnge (Tain bo Cuailgne): an old Irish prose-epic*. London: D. Nutt, 1904.

FRIIS-JENSEN, Karsten. *Saxo Grammaticus as Latin poet: studies in the verse passages of the Gesta Danorum*. Roma: Erma di Bretschneider, 1987. *Analecta Romana Instituti Danici*, 14. ISBN 88-7062-627-X.

GENETTE, Gérard. Rozprava o vyprávění. *Česká literatura*. 2003. 302-327.

GRUNDY, Stephan. *The Cult of Ódinn: God of Death?* NewHaven: The Troth 2014. ISBN – 13: 978-1-941136-00-3.

MONAGHAN, Patricia. *The encyclopedia of Celtic mythology and folklore*. New York: Facts On File, c2004. ISBN 0816045240.

O'CURRY, Eugene. *The Fate of the Children of Tuireann. In: The Atlantis: A Register of Literature and Science 4*. London: Catholic University of Ireland, 1863.

OREL, Vladimir E. *A handbook of Germanic etymology*. Boston: Brill, c2003.

PŮTOVÁ, Barbora. Havran jako kulturní fenomén. *Anthropologia integra*. 2010. ISSN 1804-6665.

SIMEK, Rudolf. *Dictionary of Northern Mythology*. Translated by Angela Hall. Cambridge: D. S. Brewer 1993. ISBN 0 85991 369 4.

SPÁČILOVÁ, Libuše a Maria WOLF. *Germánská mytologie: [svět germánských božstev]*. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-138-9.

SPEIDEL, Michael. *Ancient Germanic warriors: warrior styles from Trajan's column to Icelandic sagas*. New York: Routledge, 2004. ISBN 0415311993.

TODD, Malcolm. *Germáni*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. Dějiny národů (NLN, Nakladatelství Lidové noviny). ISBN 80-7106-263-4.

TURVILLE-PETRE, Gabriel. *Myth and religion of the North: the religion of ancient Scandinavia*. [1st ed.]. New York: Holt, Rinehart and Winston 1964.

Internetové zdroje

Full text of "Grágás, Islændernes lovbog i fristatens tid". Internet Archive [online]. [cit. 2017-12-01]. Dostupné z:

https://archive.org/stream/grgsisl1852iceluoft/grgsisl1852iceluoft_djvu.txt

Full text of "Heimskringla: Nóregs konunga sogur". Internet Archive [online]. [cit. 2017-11-29]. Dostupné z:

https://archive.org/stream/heimskringlanreg00snor/heimskringlanreg00snor_djvu.txt

Homosexuality in Viking Scandinavia. The Viking Answer Lady [online]. [cit. 2017-12-01]. Dostupné z: <http://www.vikinganswerlady.com/gayvik.shtml>

Human sacrifices? *Natmus* [online]. [cit. 2017-08-10]. Dostupné z: <http://en.natmus.dk/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-viking-age/religion-magic-death-and-rituals/human-sacrifices/>

Odin the wandering deity. *Old European Culture* [online]. 2015 [cit. 2017-11-26]. Dostupné z: <http://oldeuropeanculture.blogspot.cz/2015/02/odin-wandering-deity.html>

The Saga of Hrolf Kraki and his Champions [online]. [cit. 2018-12-29]. Dostupné z: [http://fantasycastlebooks.com/resources/The%20Saga%20of%20Hrolf%20Kraki%20And%20His%20Champions%20\(tr.%20Tunstall%202003\).pdf](http://fantasycastlebooks.com/resources/The%20Saga%20of%20Hrolf%20Kraki%20And%20His%20Champions%20(tr.%20Tunstall%202003).pdf)

The Third English Translation of GYLFAGINNING. Germanic Mythology: Texts, Translations, Scholarship [online]. [cit. 2018-12-19]. Dostupné z:

<http://www.germanicmythology.com/ProseEdda/AndersonGylfaginning.html>

Staroislandský mythologický epos. *Valhalla* [online]. [cit. 2017-03-04]. Dostupné z: <https://valhalla.curiavitkov.cz/edda.html>

15 Summary

The bachelor thesis introduces personality of the god Odin. He is the highest god of the Norse pantheon and there are multiple records about him in sagas. These were used for describing his main personality traits, attributes and skills.

At first, we tried to describe different origins of the god. In Snorri's Edda, he is claimed to be a human with supernatural powers who gained his status as a god and got to live in Asgard after his death. Other sagas, on the other hand, see him as a god from the beginning.

We could detect some things about the perception of him from the names which have been given to him in sagas, because those were usually linguistically correlated with his dominant aspects. We worked with a dictionary of old Norse language to reveal their true meaning. The most common names are related to the creation of the world, in which he took a part, or to death, because he had a special connection to fallen warriors and hanged people.

Odin is usually accompanied with his ravens and wolves, so there are passages dedicated to them as well as to his most famous weapon – a spear. While the spear represents his militancy and the wolves his strength and fury, the ravens were a tool of pursuit of having the greatest knowledge about the world. He got his news about all he was interested in from them. Another important animal for Odin was his eight-legged horse, which was said to be the fastest horse. It could also travel to the underworld and therefore providing great power for his rider.

His attributes also brought us to searching for similarities between him and deities of other mythologies, which we found mostly amongst Celtic pantheon. Especially ravens played an important role in pagan religions. We can see how he shares some personality traits with Zeus, the highest Greek god, or Morrigan, Celtic goddess of death. The similarity with Morrigan is probably the most interesting and most complex.

Part of the thesis was dedicated to the end of the world – Ragnarök. The importance of Odin in this event might not be so vital. He is predestined to fight against dangerous beast, the wolf Fenrir, and to be killed by it. However, it was Odin who led the army to the war and gave them courage.

The work's target was to portray Odin from all his sides, both the good and the bad ones. We proved that he is not only merciless war god, but also great wisdom-seeker, unstable ruler, fabulous poet and a skilled magician. He was the one who gave life to people, therefore he was commonly referred to as an Allfather, but he could as well take lives of those who displeased him. He is believed to have a vital part in Ragnarök. Norse mythology is very popular even in our modern world, and therefore we have quite easy access to information which might prevent us from misunderstanding spread by popular media.